

धम्मद्वय

ने
पा
ल
भा
षा
या
ल
य
-
पी

य
शो
ध
रा
या
को
टा
य

वर्ष ८

बंला

बुद्ध संवत् २४६६

दन्डिया चन्दा ३)

पूर्ण संख्या ६६-६७

कौटा

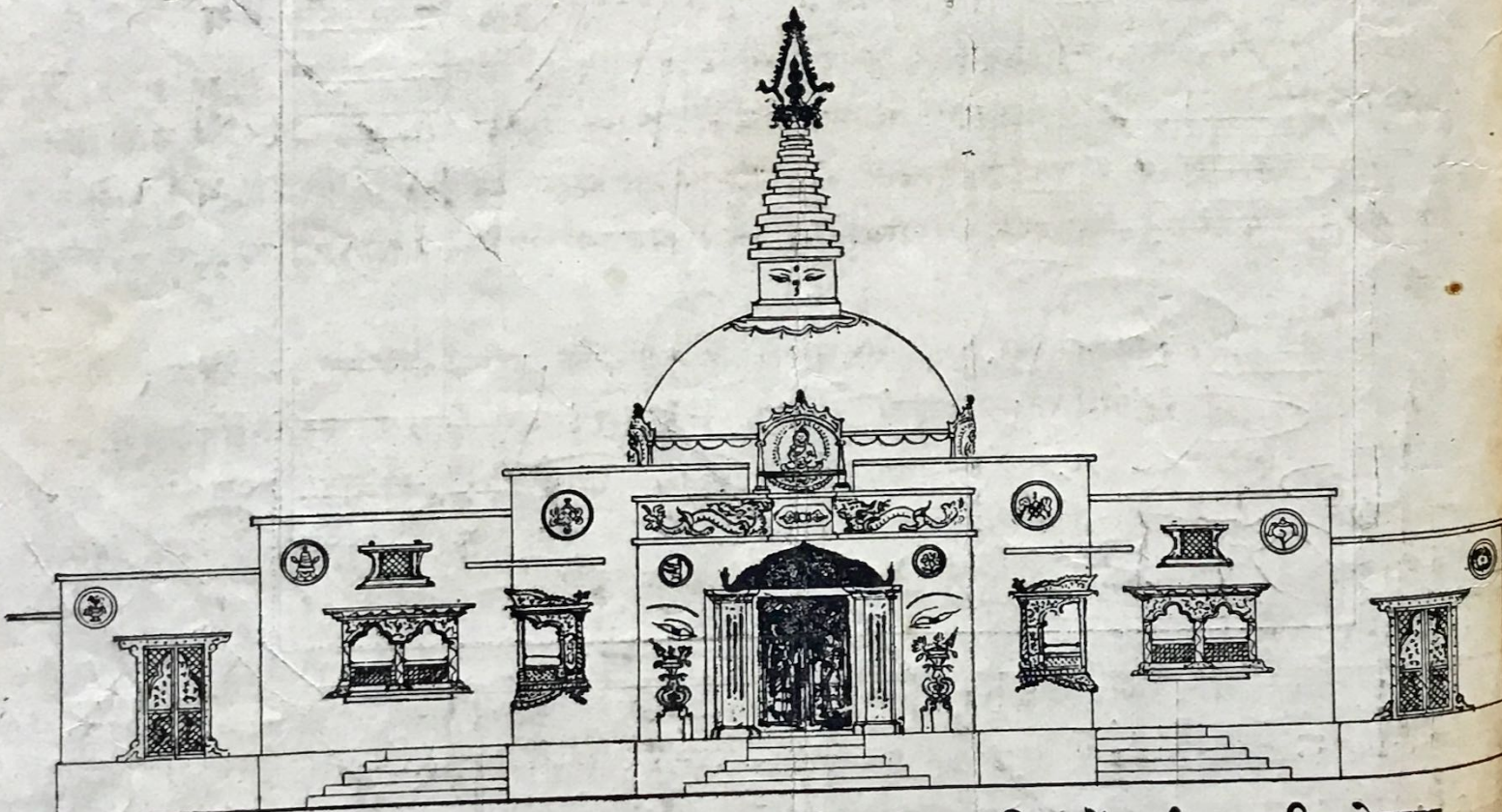
नेपाल सं० १९७५

थुगु अंकया १२)

बुद्ध-वचनामृत	...	
धार्मिक मूर्खता—'श्रमण'	...	१७८
मेहल जुतुः ऑऑ वे माल—(कवतुतु) शुरुी मलधवलल कर्तुतुःऑरुतु	...	१७९
तनु हलसीकेगु गतु ?—तनुधु अशुवघुष	...	१८१
ऑंगु ऑंत तुं—शुरुी वतुऑरतुन शलकुतु	...	१८३
तनुनुतुतुतु सनुदेश—(कवतुतु)—शुरुी सुदुदकुतुतु 'तनुसल'	...	१८४
तनुतुतुतु—शुरुी रवतुनुदुरनलथ दुैगुुर	...	"
नतुहलसतुतु हू—शुरुी नुहुऑेसुनुदुर	...	१८५
सलतुतुतुतुतुतु-सुतुतु—दुीघ नतुकलतु	...	१८७
तनुदुीतुतु-तुतुतुतु—(कवतुतु)—सुशुरुी तनुधुतुलतुी	...	१८८
वतुऑऑ—(ऑकलंकुी)—शुरुी तुरुतलतु सलहलतुतुलंकलर	...	१८९
तुललनुतु सुतुवलकु—(कवतुतु)—अनु०—शुरुी ईशुवरतुतुन	...	१९२
गुलतु ऑुतु, तुतुतुः ऑक ऑुदु तुरुगुसलं—(कवतुतु)—शुरुी ऑतुतरंऑन नुतुतुलुी	...	"
वतुवेक—सुशुरुी सलनुनलनुी	...	१९३
'नुतुतुलुे तनुतुवुी शलकुषलतुतुल रूतु तुरुखल'—शुरुी लकुषुतुीतुरुसलदु शुरुषुतु	...	१९४
अलतुतुलतुतुतुन—(कवतुतु)—शुरुी रतुतुतुतुतु रलऑ शरुतुल 'ऑुलतु'	...	१९६
थसुुु थुकनल—शुरुी ऑकुरतुतुन 'ऑलतक'	...	१९७
संसलर-ऑकुर—(कवतुतु)—शुरुी तनुहलतुरुतुतु	...	१९९
सतुतुतुदकुीतु—	...	२००
सतुतुलऑलर—	...	
सूऑनल—	...	

[कतुतु रतुऑऑतुतु वुलक तनुहलतुतुधल सुुसलदुदुी तुरुतुतुनु तुरुतुतुतु ऑुगु खः]

तुतुकनुं हे थुव 'लुतुतुवतुनी धरुतुुदुतु सतुतुतुतु' दुतुतुकुगु कलतुतुतुनु ऑुवंगु तनुदुीर नुतुतुल सरकलर तुरुतुतुनु लुतुतुवतुनी तुतुलर ऑुदु ।

सम्पादक :—भिक्षु महानाम "कोविद"

"भासये जोतये धम्मं"

सहायक सम्पादक :—श्रामणेर सुदर्शन

वर्ष ८	कलकत्ता	भाद्रपद-आश्विन वि० संवत् २०१२ सितम्बर-अक्टूबर ईस्वी संवत् १९५५	अंक ११-१२
--------	---------	---	-----------

बुद्ध-वचनसूत

"...उकथं हे भिक्षुपिं ! थन न्हाह्वं भिक्षु अवले तक बांलाक, ल्वापु मदयेक, नाइक खँ ल्हाइह्व जुया च्वनी, गबले तक अप्रिय शब्द-पथे व लाइ मखुनि । गबले व भिक्षुयात मयोगु खँ न्यने माली अवले नं व बांलाक, ल्वापु मदयेक, नाइक खँ ल्हाइह्व जूसा धात्थें बांलाक, ल्वापु मदयेक, नाइक खँ ल्हाइह्व धका सीकेमाः । भिक्षुपिं ! जि व भिक्षुयात बांलाक नाइक खँ ल्हाइह्व धका मधया, गुह्व चीवर, भोजन, शयनासन, रोगीया पद्य वास सामग्रीया कारणं बांलाक नाइक खँ ल्हाना च्वनीह्व खः । व छाय् ? भिक्षुपिं ! व चीवर, भोजन, शयनासन, रोगीया पद्य वास सामग्री मदयेवं बांलाक लाइक खँ ल्हाइह्व जुइ मखु... ।

"भिक्षुपिं ! थव न्यागू खँ ल्हायेगु लँ (वचन-पथ) खः, गुकिं कि छिमिसं मेपिं नाप खँ ल्हाइगु खः— (१) ईद्यः स्वया खँ ल्हायेगु वा मस्वःगु खँ ल्हायेगु, (२) खःगु (=जूगु=भूत) खँ ल्हायेगु वा मखुगु खँ ल्हायेगु, (३) (नाइक) स्नेहं खँ ल्हायेगु वा छाक्क खँ ल्हायेगु, (४) ख्यले दुगु खँ ल्हायेगु वा ख्यले मदुगु खँ ल्हायेगु, (५) मैत्री पूर्ण चित्तं खँ ल्हायेगु वा द्वेषपूर्ण चित्तं खँ ल्हायेगु । भिक्षुपिं ! चाहे मेपिसं ईद्यः स्वया वा मस्वसे, खःगु वा मखुगु, ख्यले दुगु वा मदुगु, मैत्री पूर्ण चित्तं वा द्वेष पूर्ण चित्तं खँ ल्हायेमा, तर छिमिसं थुकथं स्यना का—जि थःगु चित्तयात विकार युक्त याये वी मखु, हानं छाःगु, मखुगु खँ म्हुतुं पिकाये मखु, मैत्रीभावं हितानुकम्पी जुया विहार याये, म कि द्वेषपूर्ण चित्तं । उह्व (विरोधी) व्यक्तियात नं मैत्री पूर्ण चित्तं आप्तावित याना च्वने । वयागु लक्ष्य याना फुक लोकयात विपुल विशाल मैत्री पूर्ण चित्तं आप्तावित याना, अवैरता व द्रोह रहित जुया विहार याये ।..."

—भजिम्म निहाय

धार्मिक मूर्खता

‘श्रमण’

मूर्खताया सम्बन्धे गुलि परिभाषा च्वये अःपु, उलि हे धार्मिक मूर्खताया सम्बन्धे परिभाषा बी थाकुथें मळ्ळिथें च्वं । कारण ङ्गू धर्म मेगु धर्मया दृष्टी हास्यास्पदगु यक विषयत दुथें ङ्गुलीथें मेगुली मिले जुया च्वंगु गहनतम समस्या नं दु । साधारणत थन न्हागुं धर्म दया, प्रेम, मैत्री आदियात स्थान बिया तःगु दु, तर उकिया निति बिया तःगु निर्देश अधिकांशे उच्छृंखल व अन्धविश्वासया उच्छ्वासथें जक नं खने दु । यदि सुनानं मयाःगु, सामाजिक मान्यताया वा समुतिया दृष्टी नीचगु ज्या सोल्लासं याइहसित गन मूर्खया शब्दं विभूषित याइ, अन थौं धार्मिक मूर्खताया परिभाषा धार्मिक दृष्टिकोणं बी बले विश्वासया विपरीतगु ज्या यात मूर्खता धका नं तंवने माः । मन सकसियां सम्मान सूचक स्वांमाः खः, अले स्वांमाःया सत्ता भौं माः क्खायेगु वा क्खायेकेगु मूर्खता खः, थन थुलि हे धार्मिक मूर्खताया परिभाषा तुंगे याये मज्यू । हनुमानयात खाइसि चा क्खायेका हे च्वंगु दु । उकिं ‘विश्वासया न्होने’ यात नं क्यंका काये हे माल । ङ्गू सम्प्रदायं गुगु कार्ययात धर्म धका धुक मनं हृदयंगम याना कया तइगु खः व हे मेहसिया दृष्टी फुसुलगु जुइगुलि छहसिनं मेहसिगु धार्मिक ज्या-खंयात मूर्खता पूर्णथें च्वं हे च्वनी ।

हापा थव सल, किसि वा द्रहं म्वाःक न्हाइगु वाहनया खं न्दथनेगु मूर्खता पूर्ण खं नं ङ्को जुया वने धुंकासां, थव विजुलीया प्रकाशया कल्पना व विवरण हे नं सिता व छ्वालि खवं ज्वना जा जवं नया च्वंपिं भी पूर्वजपिसं मूर्खता पूर्ण प्रलाप जुयावंगु दु । स्वीस्वकोटी देवता दुगु नेपाःगाले फुसं फुसं सं वये हे फइ मखु धयागु ता मडु निगु धार्मिक विश्वासं प्याःगु कथनं भीगु धार्मिक मूर्खताया परिभाषाय भति व्यापकता हया हे बी । अले सती प्रथाया साम्राज्यवाद सबल बले थौंकन्हेथें प्रेम वियोगं विष नं अमृत याःसा व अबलेयात मूर्खता पूर्ण खं खःथें सीम्ह भात नापं म्वाःम्वाः गोतुला मी दुब्वायेगु थौं भीत मूर्खता पूर्ण धार्मिक विश्वास व समाजयात अंशकारे व्वाका तःगु भ्रम धारणा खः । येल कालेजया सभापति टिमोथी उर्विटं सुइ विरुद्धे ला व्याख्यान हे ब्यूगु दु । वयागु विचारे ब्रह्मां फलानाम्ह मनू फलानागु रोगं सी धका धासेलि वा च्वया हसेलि हानं उकिया विरुद्धे उपचार यायेगु ब्रह्मलेख झूठ यायेत सनेगु ‘महा-पाप’ खः । हेग व महामारी

ला परामात्माया हथियार नं खः ! भीसं थव कथनया विश्वासया जिम्मेवारी मि. टिमोथी उर्विटया छ्योले जक दिकेगु कदाचित न्याय संगत व विवेक पूर्ण जुइ मखु । न्यना तयागु दु, नेपाले हे नं न्हापां मोटर हः बले लाखे सल मडुगु बग्गी खयेगु अमंगल धका लिसः खःपिं दु । अरबे ला न्हापां टेलिफोन तः बले ख्वाः खने मदेकं खं ल्हायेगुली अनया इस्लामी जनतायात भ्याः हे विश्वास मडु । इमिगु विचारे उकी दुने ईश्वरया सन्मार्गया विरोध याइगु शक्ति शैतान दु । थव प्रगतिया विरुद्धे दँपिं अल्याख जनता यात वादशाह इन्नसौदं धाल—‘ठीक खः, यदि थुकी मानवया जक ल्हाः धयागु अबले जक भीसं माने याये गबले (मुसमांतयेगु धर्म ग्रन्थ) कुरानया वाक्य नं थुकिं ताये दइ ।’ टेलिफोनं कुरानया वाक्य नं ताये दत । अले चित्त बुझे जुल, हां, उकी दुने छुं मडु । थव धर्म विरुद्ध कर्म मखु । थुजागु धार्मिक विश्वासे, धर्मया भयं जुया वंगु थौं भीगु न्होने हास्यास्पद जुइगु घटना विश्वया कुनेकुने तकं दु । उकिं थःगु धार्मिक विश्वासया विपरीत अवस्थाय मेह धार्मिकं महत्ता खनीगुयात हे धार्मिक मूर्खता धायेगु ल्वापु-ख्वापु मडुगु सर्वमान्य परिभाषाथें ताल । आः ‘क’ या विश्वासे ‘ख’ या विश्वस्त श्रद्धापूर्ण कर्म मूर्खता पूर्ण जूसां, ‘ख’ या ज्या ‘क’ या निति मूर्खता पूर्ण जुइ फु । तर थव परिभाषा निम्हसितं क्यंगु परिभाषा सूत्र जुइ । अले मेमेगु परिभाषाया म्हुतुप्वाः जक तःप्वाः जूसा, धार्मिक मूर्खताया परिभाषा हिला हे वनीगु घड़ी नं थव हे परिभाषाया आपू तहाः जुइ ।

खुगू इस्वी शताब्दी पूर्व बुद्धं सुया च्वनीगु थाय् आकाश व पृथ्वीथें खः, वंगु व वइगु कल्पनातीत काल सुया आयू खः, जूगु जुइगु विश्व घटनात सुया लीला खः धाइगु ईश्वरवाद माने यायेगुयात धार्मिक मूर्खता खः धका उजं दयेका बिज्यात सारा अंग प्रत्यंगे व हे पहः दुसां न्ह्याम्हसिगु व्यक्तित्व उलि हे च्वे थ्यने फुसां ब्राह्मण हे श्रेष्ठ धयागु बाल (मूर्ख) पिनिगु मत धका आज्ञा जुया बिज्यात । अले पाठ पूजा याना, अर्थ हृदयंगम मयासे आचरण मभिकूसे च्वनेगु मतयात फुसुलगु मत धका क्यना बिज्यात । तर व हे बुद्धया बुद्ध-धर्म कर्म-हीनवाद व नास्तिकवाद आदिया आक्षेप वल । शंकराचार्य ला पायायात लाये बुद्धथें हे लाये बुद्ध नं यात । अले वयात हे जगत्गुरु नापं प्रसिद्ध यायेत सना च्वंगु, वंगु बैशाख पुन्ही

[ल्यंगु १८० पेजे]

मेम्ह जुयाः जि वे माल !

—श्री माधवलाल कर्माचार्य

साधु सन्त जोगि जुया नं
लवापु ख्यापु तंगु मखु,
इच्छा, तृष्णा फुक्क थ्वानां नं
भंभट जगतं प्वंगु मखु;
लवानाः, ख्यानाः, स्थाना बियां नं
मनू मनू फुक जूगु मखु,
मयल मिलेजू न्हात्थे जुसां नं
धकाः जुया नं ज्यूगु मखु !

आः ला मजिल, मेम्ह जुयाः हे वे माल जि, वे माल !

स्वर्ग व नन्दन वन न्ह्यथनाः
गुलिखे महात्म्य कनां मज्यू,
नरक व मेगु जुनि न्ह्यथनाः
त्रास बियाः नं ज्यूगु मखु;
थिति बन्धेजं च्यूगु मखु
उपदेश बियां नं चाःगु मखु,
मानव जगतय् ख्यो, ग्वीं वे थें
चिल्ला, चउला वोगु मखु !

आः ला मजिल, मेम्ह जुयाः हे वे माल जि, वे माल !

द्यो हे जुयाः नं पूजा फये धुन
जिगु डर त्रास च्वंगु मखु,
जुजु हे जुयाः नं मान फये धुन
जि धैथें लिपा जूगु मखु;
सरह जुयाः अले छत हे जुया नं
मेल मिलाप जूगु मखु,
कयलाः फुकसित ख्याना यना नं
धैथाय् गबलें वंगु मखु ।

आः ला मजिल, मेम्ह जुयाः हे वे माल जि, वे माल !

सर्गः ख्युंकाः बिजुलि त्वेकाः
छुं ला मयासें जी मखुत,
वाफय् वेकाः, घन घन न्यायकाः
भूखाय् महसें जी मखुत;
चमत्कार छुं मयासें हाकनं
थनया परिस्थिति जी मखुत,
जिगु पुरुषार्थ गुंमि मज्वीकं
सुखया वा थन गाइ मखुत !

आः ला मजिल, मेम्ह जुयाः हे वे माल जि, वे माल !

बले नेपाल रेडिओं मा० भूवनलालयात जगतगुरु तथागत धायेके मव्युगु छगू दृष्टि मेगु धार्मिक मूर्खता—महामूर्खता नं विचाः याये हे बहः खः । थन जि थःगु विषयया सिलसिला तोतासां नेपाल रेडिओं भगवान बुद्धयात जगतगुरु छगू शब्द हे धायेके मव्युगु अन्याय पूर्ण नीति जक मखु, ईश्वरया न्हिन्हियागु भजने न्हागुं शब्द प्रयोग याका उखुनु उलि हे धायेके मव्युगु पक्षपाती नं खः धका धाये । संसारं ईधालं थःपाखे स्वकेगु चाला सकसिके दु, अले न्हाबले थःगु विश्वासे कात्तुक ज्वना गुलिसितं ल्ये पूगु विचारं हे संस्कारं हे परया धार्मिक ज्या-खँयात मूर्खता पूर्ण खनी । गुलिसिनं थौं नं न्हाबले

छुं च्वल कि हे न्हापां 'ऊँ' च्वइगु, बौद्धपिसं ताम्रापत्रे 'ऊँ' छगः दयाः ताम्रापत्र हे हीके माःगु, हुइके माःगु निगू परस्परं विरुद्धगु धार्मिक विश्वासया वर्तमानगु व कात्तुगु नमूनात मध्ये छगू खः । अले हानं थुलि भिन्नता दया नं एकता स्थापना यायेत वा थःगु ल्हाः दने तयेत हिन्दू-धर्म व बुद्ध-धर्म छगू हे आर्य-धर्मया निगू शाखा खः धका तःतःधंगु वर्तमान भारतीय बौद्ध-धर्म शालाय् विशेषत विडलां दयेका व्युगु धर्म शालाय् च्वया तःगु खने दुसा गनं बौद्ध-धर्म हिन्दू धर्मया कच्चा खः धका नं धाइपिं दु । थुकिया नितिं नं धार्मिक मूर्खताया परिभाषा च्वे वंगु हे ठीक खने दु ।

उखुनु पौ छपौ वःगुली च्वं निसैं क्वे थ्यंकः हे 'श्री जय शिव की महामायां' जाः । थ्वयां हापायागु पौली नं थुजागु हे दु, उकी ला भं अपो जिं नं अथे हे पौ च्वया प्रेरणा बीत प्रेरणा स्मेतं बिया तःगु दु । पौया स्वच्छ व अभ्यस्त हाःया हस्तलिपिं कि व वै खः, कि छुं महाविपत्ती वा भाग्य-परीक्षाय् धर्म याःगु जुइ फु धाः । यःगु थ जु थुजागु धार्मिक मूर्खता नं उपरोक्त परिभाषां ची फु ।

तर धात्थे ला छ्वे जक त्यःगु समाजयात त्वःगु धार्मिक परिभाषा दयेका अनं व परिभाषां पिनेयागु ज्यायात धार्मिक मूर्खता धायेत मेगु छगू वास्तविक परिभाषा दयेके मानि ।

थ्व परिभाषा समाजया वैज्ञानिक विहंगम अवलोकन व निरूपणं लिपां जक सम्भव दु । अले हे वास्तविक परिभाषायात त्वःपूगु 'विश्वास' या छ्वः पःखाः तछ्याये फइ । हानं आपाः जन विश्वास हे संस्कार व भयया देन खः । उकि अंधविश्वास मदयेकेत साहस माः, गुकि गुगु मूर्खतां प्रगतिया लं पना च्वंगु, धर्म मनूया जीवन सुखया साधन मजूसे, धाः याइगु अस्त्रथे जुया च्वंगु मदयेकेत धात्थे धार्मिक मूर्खताया परिभाषा सीका धार्मिक पण्डित जुइत दके हापां भय त्याग यायेमाः । थुकिया नितिं नवयुवक व युवती न्हाचिलेमाः । काय्कि इमित हे थौं अनेक द्वन्दं धर्मया आवश्यकता मदुथे

भ्रम धारणा नं जुया च्वंगु दु । हानं थ्व थुइका मग्यासे न्हाचिलेगु ताकत नं अधिकांशे युवक-युवतीपिके हे दु । उकि खालि नवयुवक व युवतीपिनि नितिं आः थत्थेयात भय हे धार्मिक मूर्खता धका धाये मास्ति वः । मनुखं भयं विश्वासया च्यः ज्या याइ । बुद्धि कुठित जुइ । स्वसः व ख्वीन्हु तर्क व हे मुलु व हे सुका जुइ । भयं विश्वासया ख्यँय् जक थ्वइ, सन्देहया मचा बुइकी मखु । भययाके सन्देहया मचा बुइकेगु पावर मदु । व ला साहसयाके जक दु ! भयं छ्यो कलुका छकोलं प्रार्थना हे याना छ्वइ, साहसं दना, कक्कु तप्यंका बिचाःनिं याइ । सुयात बिन्ति याना च्वना, व गुजाह्न

निवेदन

गुपि ग्राहक महानुभावपिसं आः तर्क १०७५ सालया ग्राहक चन्दा बिया मदीनि वेकःपित जिमिगु निवेदन दु, कृपया याकनं ग्राहक चन्दा बिया दिसं । थ्व अंकं ला १०७५ साल नं फुत । उकि १०७६ सालया नं ग्राहक चन्दा बिया दिसं ।

यदि थ्व अंकं थ्यंका नं ग्राहक चन्दा छ्वया हयेगु वा एजेन्टयात बुझे याना दीगु कृपा मतल धाःसा वेकःपित कलुका अंक निसैं धर्मोदय छ्वया हये फइ मखु ।

—व्यवस्थापक

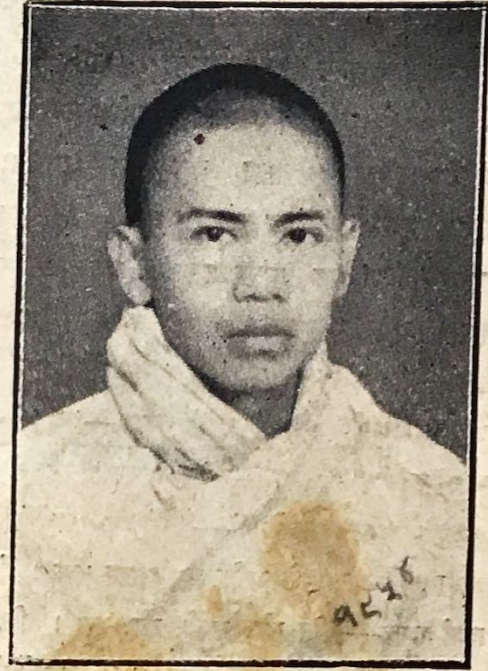
मिखा कना स्वइ, च्वं निसैं क्वे थ्यंक, क्वं निसैं च्वे थ्यंक स्वइ । उकि साहसं धोखा नं नइ मखु । भयं सन्देहयात हे पाप धका च्वनी, वं अमृतया नितिं हाः फफं विष कया मृत्युयात आलिंगन याः वनी । वयात बुद्धया आज्ञानुसार न्हाह्नसिके सुसुप्त रूपे बुद्धांकूर दु धयागु खःथे च्वनी मखु । उकि भीत भयं लिज्याकी, साहसं न्हाज्याकी । भय जंगलीपन खः, पशुत्व खः, अंधकार खः, धार्मिक मूर्खताया जइ खः; साहस सभ्यता खः, मनूया थःगु अस्तित्व खः, जीवनयात प्रकाश खः, अले युगं धात्थेगु धर्म सीकेत हापां धार्मिक मूर्खताया फवना च्वंगु परिभाषा नं साहसं हे बी । अस्तु !

मनू म्हसीकेगु

गय ?

—भिक्षु अश्वघोष

ले
ख
क

ह्याउंगु-वाउंगु नाना रंगया अने अनेगु आकारया अन-
गिन्ति वस्तुत दुथें तुं ळपाःथें ळपाः ख्वाःपा मिले मजूपिं
विश्वया अन्दाजि निगू अवं मयाक दुपिं मनूतये बिचे नं नाना
प्रकारयापिं मनूत दु । भौगोलिक सभ्यता व संस्कृतिया वा
फुकं तोथुला दुने च्वना धाःसा मनूत भिपिं व मभिपिं निता
प्रकारयापिं दु । चाकु क्यना भुजिं लाइपिं, स्वये बले भिह्वथें
च्वंन लिपा थःत काइपिं दुथें परया नितिं थःत छुं हे महत्व
बी मुखपिं नं दु । उकिं समाजे च्वनेत साप हे होश याना
च्वने फयेकेमाः । जि तको मछि हे धोखा नये धुन । जि
गुलि भिपिं धका आश्रय याना, मभिपिं लात । पासा हे नं
नाला, तर पासां जित मूर्ख याना बिल । छुं बिल धका कया,
तर लिपा छ्यले दबू धका दयेकल—थः प्याखं लहुइत । अले
अनायाश हे मती लुइ—मनू हसीकेगु गय ?

साधारण व्यक्ति जक मखु महात्मथें जापिं नं हसीके
थाकु । साधु, सन्यासी, भिक्षु, विद्वान धाःपिं हे धात्थेंया
साधु, सन्यासी, भिक्षु, विद्वान खःला मखु ला ? जें दाँ त्याः
तया, छें कलाः काय् ह्याय् तया च्वंपिं साधु, सन्यासी दुथें
प्वाः ळगः फवना तरे याना राम नामे तल्लीन जुइपिं नं दु ।
भिक्षुपिनिगु नं थ्व हे खं । भं निगूगु महायुद्ध जुया च्वं बले
आपालं जापानीपिसं भिक्षुया भेष कया भारते व मेमेथाय्
चिवाः कायेगु ज्या यक यात । अले पतालगे जूपिं नकली
भिक्षुपिंत जक ला ज्वना तःखा छें नं तये यंकल । थुजागु
उदाहरण जिके मेगु नं निगू प्यंगू बांलाक हे लुमंगु दु ।

थ्व हालसालया खं खः । लंकाय् तस्सकं ग्यानपुसे च्वंक
घाराघुह जुल । गन भिक्षुपिनिगु बल दु, अन हे भिक्षु
परम्परा न्हंका छ्वयेगु ताःतुना न्हूगु भिक्षुपिनिगु सम्प्रदाय
ळगू पिहाँ बल । इपिं लेँ जुइ बले साप शान्त-दान्त जू ।
मिखा गनं हे तापाक ळको हे च्वइगु मखु । इमिगु थुजागु

शील स्वभाव खना लंकाया बौद्धपिं तस्सकं हे प्रभावित जुल ।
इमित ला मानो अरहन्तपिं हे दर्शन लाःथें जुल । साप
माने-मिने यात । हानं थःपिसं ह्यापा माने याना तःपिं भिक्षु-
पिनिगु निन्दा नं याना हल । भिक्षु धयापिं थय् जुइ माःकाः
गुलि शान्त-दान्त ! गुलि ध्यानी !! हाते जपमाः !!! धका
नं धया हल । इमिगु निकाययात 'तापस निकाय' धाइ ।
लिपा भिक्षुपिसं ळह्न मनू इमिगु निकाये छ्वया बिल । व
इमि हे हितैषीथें जुल । इमिगु सम्प्रदाये भिक्षु नं जुल ।
बुलुं बुलुं इमिगु धुकू-पिकू व हल-पालु हे सीकल । महान
षडयन्त्रया व्यापार खंकल । अले व मनुखं इमिगु आगंदो हे
उला बिल । इमिगु ग्वःसा फुकं स्यन । वास्तवे अन ला भिक्षु
मखु, ळह्न ळह्न दत्तले षडयन्त्रकारीत धका खः । आः भिक्षु-
पिनिगु सम्मान हापाथें तुं जूगु न्यने दु ।

थन सारनाथे हरेक देशयापिं मनूत वइ-वनी च्वनीथें उगु
थुगु देशया भिक्षुपिं नं दु । सिंहली, बर्मी, चाइनिज्, नेपाली,
तिब्बती, भारती भिक्षुपिं थुलि ला न्ह्याबलें हे वास याना
च्वंगु दु । उकिं भारत सरकार पाखें चरपुरुष (सी. आई.
डी.) छ्वया हया बरोबर बिचाः नं याकेहः । चरपुरुष गबलें
विद्यार्थी जुया वःसा, गबलें यात्री जुया वइ, गबलें ला बौद्ध-धर्म
प्रेमी जुया अने अनेगु प्रश्न नं याः वइ । कुन्हु ला चरपुरुषया
अफिसर हे वया फुकसिगु नाँ च्वया यंकल । ळाय्-
धाःसा भारते चीनं भिक्षु भेषं कम्यूनिजियम् प्रचारार्थ वया
च्वंगु दु हँ ! उकिं भारत सरकारं ह्यासुगु वसते साप मिखा
तया च्वंगु दु ।

थ्व २९ अप्रैल १९५३ या खँ खः । जि सारनाथं नेपाः वना च्वना । रक्सौल होटेले बाय्च्वना । धँसं व पत्ति न्याना च्वने मफुत । लेँ पासा जुया वःह्य क्कन्न नेपाली विद्यार्थी थन दने फइ मखुत नु, शहरे चाह्यू वने धका धाल । जि नुं धया । सरासर वना । पासा क्कथाय् पसले दुहाँ वन । जि याकःचा क्कथाय् इहथिह जुयाच्वना । बहनीसिया ११ बजे जुलं मयात । क्कन्न मनु वया जिके न्यन—‘क्क सु ?’ ‘जि बौद्ध भिक्षु’—जि धया । थन क्कय धका न्यंबले नेपाः वनेत वया च्वनागु धया । तर वं हानं न्यन—‘छ चीनयाह्य ला कि जापानयाह्य ?’ जि धया—‘जि जापानयाह्य नं मखु, चीनयाह्य नं मखु । ‘गनयाह्य ले ?’—हानं न्यन । ‘नेपाःयाह्य’—जि हानं धया । जिगु सले भतिचा दृढता वल । वं जिगु हाः ज्वन । हानं धाल—‘जि सी. आई. डी. खः । जित छि भिक्षु भेष कया चाह्यू वःह्य धयागु शंका दु ।’ जि अले गन यंके मास्ते वः, गन यंके माःगु खः यंकि धया । वं हानं न्यन—‘छं सुं थन ह्यस्यूपिं दु ला मदु ?’ अले जि व हे पासाया-थाय् दंका बिया । पासां सांछि बिल—नेपाःयाह्य खः, थव-यात जि ह्यस्यु । अले जित तोतल ।

जित त्वमन । अबले वयाके हे नं छंत गय सी. आई. डी. धका विश्वास याये धाये माःगु खः । कारण सुनां स्यु, अथे हे जि सी. आई. डी. धया गल्ली च्वना यंका लुटे याःसा छु याये ? मनुत गुजापिं दु ! गुजापिं दु !! खः, लुँ लनेगु सन्दिक्को, मनु लनेगु क्कको धाइ ! तर हापां लनेगु गय ? हापां क्कको लने न्ह्यो हे थन बरवाद याना बीगुलिं गय बचे जुइ ? अले ला जित बरोबर थव हे समस्या न्ह्योने च्वं वइगु—मनु ह्यसीकेगु गय ?

जित तकोमछि हे सी० आई० डी० ज्वने धंकल । निगूगु महायुद्ध जुया च्वंबले क्कको जापानी धका नं ज्वने धंकल । उखुनु चीनयाह्य धका ज्वन । जि थुइका काये हे मफु, भारत सरकारं चीन नाप घनिष्ठ मित्रताया सम्बन्ध स्थापना याना धका घोषणा याना नं थपायसकं अविश्वास व शंका क्कय ? नेपाल इलाकाय नं सकभनं भारतीय सी० आई० डी० क्कय ? शायद थव नं मनु म्हसीके मफुथे देशया हे विचार धारा म्हसीके मफया ला ?

क्कन्हु पालि साहित्य च्वना च्वना बले मनु म्हसीकेगु उपाय बुद्धं कना बिज्यागु लुयावल । बुद्ध भगवानयागु थव उपदेशया प्रभाव जित कम लात धाये मज्यू । खयेत ला थन सु मनु दोष मदुपिं दइ ? यक गुण दया नं क्कगू न छगू अजागु

दोष दुपिं दइ, गुपित म्ह क्कन्हं लुसां न्हाय क्कपु सियागु धयागु खँ पाय्छि जुइक मिले जू वं । हानं थन सुं ख्यले मदुपि मनु नं दइ मखु । अयनं भिपिं मनुत धाये बहपिं लुइके साप थाकु । थव उपाय थन मनु म्हसीकेगु मतलब भिम्ह धका च्वनां मभिम्ह दुष्टम्ह लात, दाता धका च्वनां लाकू-हिकू ताइम्ह लात आदि धाये म्वाकेत खः । थुकथं थव प्यंगू उपाये दुने मनु म्हसीकेगु गयया लिसः दु । व हे थन संक्षिप्त कथानक नापं उद्धरण याये—

‘भगवान बुद्ध श्रावस्ती पूर्वारामे चंक्रमण याना बिज्याना च्वन । संध्याया समय खः । कोशलया जुजु प्रसेनजितं बुद्धया-थाय वल, नमस्कार याना क्कखे फेतुत । व हे लेँ थव थव साधु सन्यासीपिं नं वल । गुलिसियां लुसि तहाकः, गुलिसियां म्ह क्कन्हं खरानीं बुला तल, गुलिं दोर्थे शान्तपिं, गुलिं नां-गापिं निगन्थत । थुपिं खनेवं कोशल जुजुं इमित नं नमस्कार यात । अले थुपिं भति तापाक वनेवं कोशल जुजुं बुद्धयाके न्यन—‘भन्ते, नकतिनि थनं वंपिं नं संसारया अरहन्तपिं मध्ये दुने लाःपिं खः ला ?’ बुद्धं कामवासनाय् भुले जुया च्वंपिं, मचाखाचाया जाले क्यंपिसं अरहन्तपिं खः मखु म्हसीके थाकुगु कने धुंका मनु म्हसीकेगु थव उपाय कना बिज्यात—

‘महाराज, मनु म्हसीकेगु प्यपु लँपु दु—

(१) संवासेन खो महाराज सीलं वेदितव्वं—

अर्थात्—महाराज, नाप च्वना आश्रय याना खसा जक सु मनूया शील स्वभाव गय ? व गुलि भिं धयागु म्हसीके फइ । थन आश्रयया मतलब घौछि जुइ मखु, दँ दँया आश्रय जुइ । अझ बुद्धि नं दयेकेमाः । अर्थात् मभिगु व भिगुया विवेचना शक्ति थके दुम्ह जुइमाः ।

(२) संवोहारेन खो महाराज सोचेय्यं वेदितव्वं—

अर्थात्—महाराज, व्यवहारं हे मनूया इमानदारी व पवित्रता सीके फइ । थन नं घौछिया व्यवहारं, विना ध्यान पूर्वकं व विना ज्ञानं सम्भव मदु ।

(३) आपदासु खो महाराज थामो वेदितव्वो—

अर्थात्—महाराज, विपत्ति जुइगु अवस्थाय्, हे सुं मनूया स्थिरता सीके फइ । थव नं क्कको निको मखु, बुद्धि मदुपिसं नं मखु ।

(४) साकच्छाय खो महाराज पञ्जा वेदितव्वो—

अर्थात्—महाराज, खँ ल्हाना खया हे जक वयागु प्रज्ञायात सीके फइ, व नं क्कको निको जक, बुद्धि मदुपिसं जक नं मखु ।

थन भगवान बुद्धं मनू म्हसीकेगु प्यंगू उपाय आज्ञा जुया बिज्यात । आश्रयं शील-स्वभाव वा चाल-चलन, व्यवहारं इमान्दारी, विपत्ति अवस्थां स्थिरता, खँ ल्हाना ज्ञानयात लना स्वयेगु स्यना बिज्यात ।

बुद्धं थ्व उपाय आज्ञा जुइवं कोशल जुजुं थःगु भूल स्वीकार यात । अले रहस्य नं प्रकट याना धाल—‘भन्ते ! थुपिं शील-वानपिं मखु । जिं हे तोता तयापिं चरपुहषत खः, थुपिं देश विदेशया स्थिति सीका जित कंवइपिं खः । आः थुपिं छें थ्यनेवं मोल्हुया कामभोगे लिप्त जुइपिं खः । छलपोलं ठीक जुइक आज्ञा जुया बिज्यात ।

अले भगवान बुद्धं हानं थ्व आज्ञा जुल—

न वण्णरूपेन नरो सुजानो
न विस्ससे इत्तर दस्सनेन

सुसञ्चतान हि व्यञ्जनेन
असञ्चता लोक मिमं चरन्ति ।
पतिरूपको मत्तिका कुण्डलोक
लोहट्टमासो व सुवण्ण छण्णा
चरन्ति एके परिवार छण्णा
अन्तो असुद्धा बहि सोभ माना ।

अर्थात्—पिनेयागु रूप रंगं मनू बांलाक म्हसीके फइ मखु, खने मात्रं नं मनूतयेत विश्वास याये मज्यू, साप संयसी व शीलवानथें पइयाना नं लोके दुष्टपिं विचरण यानाच्चनी । नकलिगु चाःयागु चाःचाथें, नयागु लुंसिया तःगु तिसाथें गुलिं गुलिं परिवारपिं मुंका दुने अशुद्ध जुया नं पिने साप बांलाका भिं मनू जुया जुइ । ❖❖❖

छंगु छंत तुं

भगवान बुद्ध राज गृहया वेलुवने विहार यानाच्चन । छह्य ब्राह्मणं वसपोलयात बोबियाच्चन । छाय्धाःसा व ब्राह्मणया थःलाह्य छह्य ब्राह्मण भिक्षु संघे दुहाँ वना भिक्षु जुल । वं बोव्यूगु न्यना बुद्धं शान्तभावं न्यन—

‘ब्राह्मण, छु छिमिथाय् थन गबले सुं पाहाँ वः ला ?’

‘वः’—ब्राह्मणं लिसः बिल ।

‘अले वयात पाहाँ यायेत छुं जोरे याः ला ?’

‘छुं जोरे याना ।’

‘तर अतिथि यदि व मनसे वंसा व सुयात दइ ?’

‘व जिमिगु चीज खः । जिमिथाय् हे च्वनी ।’

बुद्धं हिला धया बिज्यात—‘सहोदर, छं ठीक जुइक धाल । छं बोव्यूगु व तंक्थंगु नं जिं छुं उपयोग याये मफु । कारण न जिं गबले सुयातं बोबिया, न सुं खना तं हे चाया । अले धा, थ्व बोव्यूगु सुयात लाइ ? छंत नं खः ? थ्व जा आदान-प्रदानया खँ नं खः ! गुगु चीज छं बिल, व जि मकया न व सुयातं बी फु । अले स्वभावत व छं बोव्यूगु, छंगु छंत तुं मखा ?’

—श्री विजयरत्न शाक्य

पान्थया सन्देश

[श्री सुहृदकुमार 'पासा']

पीड़ित मानव हूं स्वःथं गन निसैं थन व वया च्वन स्वः
हुनुनुनु खुसिया शब्द न्यना वने धका गन वना च्वन !
लवहँया कापी कलकल हाला धव हे कल्पनां भाःप्य मफयूका
लः व्वाँय् जूगु जि स्वः वना । जिगु मन व लिसैं वना च्वन ।
उगु हे बखते सिरि सिरि हाहां, फयू वल अन सिच्चुस्य च्वंक;
वन जङ्गलया सिमात फुक्क सर सर सर प्याखं ह्वीक ।

खुसिया नापं व्वाँय् व्वाँय् वंगु मझाःगुलिं ख्वाः हिंगले चिंका
जिगु मन हानं लिहाँ वल, अस्ताचलसं दुहाँ वन ।
सिच्चुस्य च्वंगू फयूयात खना धाःथें च्वं न्हैं प्रकृतिं भीत—
जिगु मन मन हे खुसी जुल । “चःति वयूक छाय् व्वाँय् ज्वीगु ?
वाउंस्य च्वंगू वनयां कसं मानव, अइले जुयां छु यायगु,
निर्मल लःया दृश्य खना समय धव विश्रामे च्वन्यगु ।”
न्हाइपुया अति गबयूत मस्यु जि मखु मखु गोरस प्वाःदंक त्वना
आताहाँ अन स्वया च्वन । ख्याना जीव व जइयात
क्काःगु मि छ्वःथें थीगु निभाः आः समयं वूसां सन्ध्या दु वया,
समयं याना हिला वन, भी छु दु लहाते ज्यां दीत ?

प्रेमं=पूजा

संसारं वैराग्य काइम्ह उम्ह वैरागी सुद्ध वाचा इले धाल—“थौं जि थः देवया
नितिं छेँ तोते । थन सुना जित भुले याना तोपुया—चिना तये फु ?” देवतां
धाल, ‘जि !’ वं मताः । न्ह्ये थें मचा न्याक घयेपुना वया प्रेयसी लासाया
छखे सिथे घनाच्वन । वैरागी धाल, ‘अन मायाया छलना, छ सु ?’ देवतां
धाल, ‘जि !’ तर सुनाने मताः । लासा देना वैरागी सःतल—‘प्रभो ! छ गन
दु ?’ देवतां लिसः विल, ‘थन दु !’ अयनं वैरागी मताः । स्वप्ने मांयात न्याक
घयेपुना मचा खल । देवतां धाल, ‘लिहाँ वा ।’ वैरागी धव सः नं मताः । अन्ते
तहाक याना सासः लहाना देवतां धाल—“हरे, जिह्न भक्तं जित तोता गन वन !”

—स्वीन्द्रनाथ ठाकुर

निम्हसिया हू

श्री न्हुछेसुन्दर

[छम्ह]

ह्याउं थ्वं तुति सिका ताःचा ज्वंका मोति दुत हये धुंबले तिनि सिबमाँया याउंसे च्वन । चिना तःगु फ्यना व्युथें च्वन । इयात्तुक क्त्यला च्वंगु मदया वंथें च्वन ।

अले मोति भौ नं मोतिथें हे जाःह्य जुया पिहाँ वल । स्वांथें बांला ! नायू । सः स्यू । मिखा च्वयेव गाः । वयाः प्यन्हु मदुनि वयागु ज्या पहः बांलांगु खना जःला खःला सकलें सःफाः । सिबयात ला छको जक न्ह्युबले थःह्य याना काल ।

हंके सिधयेका मोतियात कुने कोठाय मेपिसं सँ थुका च्वंगु, सिबया छगू कायेत दुहाँ वंबले मेपिनि ख्याः याये थाय दत । सकसिनं छ्वाः म्हुतंथें धाल—“आः कोठाय नं तलेथें न्यागः सपः हिना व्युसा काः” सिबं नं का, छु जुइ धया हायकं न्होने फेतुना च्वंदा मोतियागु सँ म्हुचिन । हायकने थयक स्वःगु ख्वाः चू लात । मिखा त्वात । मोति मिखा केलें कनाः ह्रीका, फक्रो ह्रीका वयात स्वयाच्वन, हिलेथें महिलेथें याना छको हिला मिखा क्छुकल । सिबं खन हायकंया दुने नकतिनि हःगु स्वां छ्पवः । गुलि बांलांगु । थिर थिर मिंगु । सिबयात ला उलि हे गात । मुसःगु अयलाः यक त्वंदाथें जुल । नुगः भय भय बिकाः मोति मने थाकाः हिला हिला कोठां पिहाँ वल ।

अले सिबमाँ नं ह्य मजू । सिब प्यदँ दुबले हे बौद्ध मदुगु । पुलिसं च्वंथें च्वना याकः मिसां ज्यूज्यूथें याना छयलं चुया नं म्वलं चुया नं प्यदँ दुद्ध थौं थपायधिकः यात । मिसासां नं मिजंथें जुया छेँ माःमाःगु यानाच्वन । कतखं खँ हाये मफयेक च्वं च्वन । काय छ्दा थीर याना क्यचिगु ख्वाः स्वये, अले याउंक दिका थके धका वया मन-खंथें काय ला थीर हे जुल ।

कायह्य नं साप भिं । माँया न्होने सासः छको हे तइ मखु । आखः सः । उकिं हे ला खँ जक छुइ व हे उलिमत्रि जातः दुहाँ वःगु ।

मोतिमाँया बांमलाह्य नं मज्यू । पहः चाला बांलाह्य, भिद्ध, सः स्यूह्य नं माःगु । खँ हाःवःपिं हे उसिधायेक खित्तु, खिना बल्ल बल्ल छुइकल, उलि मछी थः मने लोह्य खन—व हे मोति छ्दा !

अले का स्वया दिसँ, वयाः बाःछि मदुवं भुतूज्या भाला मोतिं हे काल । जा थुइ, कें खुनेगुली छ्दा स्पेसलिस्ट जुया वयन । माँजूमहं ला धाःगु खः “मोति भौ, छु धयागु कें मल्ता तयागु छं, सिबं अथे मल्ता नये मफु स्यू ।” नापं नया च्वंदा सिबया म्हुतं पिहाँ वल, “मखू माँ, थौं कें साप हे साः, थौंथें जा काहाँ वंगु मदुका मा !” मोतिं हानं जा लिसा तःवल । सिबं हातं मयेल धाल । मोति कर याना धाल— “नीगःचा भपि रे”

“मयेल”

“नीगःचा काये मज्यू ला व” धया हिला जा फुकं तया बिल । माजुया मने ख्वातुक दित । यल धकाः भज्यंक नये ज्यू ला धया नया च्वनागु जा हे तोता वन । तुति बब-खाना वन । काय-भौ निम्हं तोले जुया स्वयाच्वन । छुं मधाः ।

अले छन्हु अस्ति खुन्हु सिबमाँ देके-दीके वंगु । छेँ सिब व मोति भौ निम्हसिया यथे जूगु उखुन्हु हे तिनि । जा नं थिथि ख्वाः स्वया नये दुगु उखुन्हु हे तिनि । जा नया च्वंगु नं गबायत नि गबायत बी । जा छपे नःसा खँ भिगू हाइगु, भिको हिलीगु । सिबमाँ देके वंदा लिथ्यने धुंकल अयनं अभि जा नःगु चिप-चाप हे सुचुगु मखुनि । खापा धाराधारा याना च्वंगु नं गबायत जायेका तिनि चाल । सिबमाँ तले थ्यंका सिब नं छेँ हे च्वं च्वंगु खन, चिप-चाप नं अथें तया तःगु खं बले ख्वाः थुस्स तल । पाचासुखू क्पा कया फेतुना अंगले लिधना न्ह्यः वःदाथें यानाच्वन ।

मोति भौया फायफायथे जा ताना हल । कें कयो न्ह्य-च्याका भपि धाःगु ला, तमं मयो जि जा नये धया चोत्यंक ध्वाना हःगु कें वाना मोतिया तुती लात । कें पूगुलिं मोति चिचाय दना हाल । सिबमामं—हकल “कें भचा तुती लाः बले थथें हे छुं जुइमहथें गपायचो हाःगु !” मोतिं छुं मधाः । सिबं धाल—“तसकं पुत जुइ हाल का, मोल का जा न ।”

“खः खः आः छ कलाः नाप मलिसे, सु नाप ली” धया बाथाक दना कोठाय वन । थरं कोरं तोपुया गोतुलाच्वन ।

बहनी बेले याये त्येका नं मवया मोति व सिब निम्हं वना स्वः वन । सिबं ख्वाः उला तीजक न्यन “काय छु जुल माँ, बेले याये त्यल नु, निगःचासां न ले, अले याउंसे च्वनी ।”

छं लिसः मब्यू उँ उँ जक हालाचवन ।

मोतिं तीजक धाल—“डाकर सःता हया कको वयना खये माल ला ! सःता हया दिसँ रे ।”

मोतिं उलि जक धाल, बोक्सी वःमहथै हाल । फांगा वाँछवया हल । वाथाक दना फेतुत ।

“खः खः हूँ दांगदर नं सःता हकि, उखथं तुं सीगुथी नं जि सित धया थकि, हूँ याकनं हूँ, थथै हे हूँ । हना चवने मयेल जि छिपिं लिसे । छंत पतासिं त्वपुइ धुंकल मखु ला । आः हूँ, पतासिं धाःथै याकनं या । कलातं प्याखं हुइके धुंकल छंत बाबू, चाः ला छं, बांलाक होस या । आः ला जि छिपिं लिसे हना नं चवने मयेल ।”

सिवमाँ अथे हाःगु निमहसिनं छुं हे मथू । सिब ला तँ वःमह थुमेसंथै मिखा तया बँ कुति कुति यानाचवन ।

अले मोतिं ला भं हे छुं मथू । मिखायू ख्वबि जायेक तया खयाचवन । ख्वबि मिखायू तुत्तु तुया काये ज्यू ।

[मेम्ह]

न्येदँ दुम्ह माँया म्हायू छद्म न्हाच्याना च्वंगु दु ।

दुने नुगले अपायचो लागु घाः त्वमंका चवन । गनं दाँछि दाँ दुहाँ वइगु दुगु मखु, न्येदँ पुले धुंकुम्ह कन्हु हे मफु मधासे स्त्रीकाः ज्या यानानं सुयाथायू वनां जिल वनाः फकं सनां निपु ज्वना वना नं, गुंदुह निपु ज्वना वना नं खँ सयेकः वनी । इमिसं नं तताःजु धका कतिलाक बिया हइगु कया हया सना जुया नं व म्हायू क्कम्ह न्हाच्याना च्वंगु दु ।

व म्हायू क्कम्हसित व्केका तःगु दु । लयतायूका तःगु दु । बेँ हे मतयेथै याना तःगु दु । माँमहसिया मिखायू हे तया तःगु दु । यःथायू छवया तःगु दु । सफू-सिफू चवने सयेके बिया तःगु दु । थौंकन्हे वःगु महिला संघे छवया तःगु दु । थःत दुखया पासं क्यंका नं व म्हायू छद्म न्हाच्याना च्वंगु दु ।

निहछि पिहाँ वंकाः संध्याइले दुहाँ वयेका तःगु दु । न्हा-बलें छु धका छु धका खँ ल्हाइगु धायेला, हालीगु धायेला न्यना च्वंगु दु । मथूसां न्यना च्वंगु दु ।

“मिजंतयेसं मिसातयेत गुलि कोथुना तःगु मा, स्यू ला छं ? समानाधिकार काये हे माः । मब्यूसा संघर्ष, सासः दतले संघर्ष याये हे माः । थौं आफ्नीसे मीटिङ्ग जूगु धया मा, गुलि न्हेइपुसे च्वं, कमलदिलया लेक्चर गयू च्वंक बांलाः ! गुलि एनकरेजिंग धाःसा छु धाये ! भीत सपः ज्वना लसा, भीसं आँगस ज्वना लुइ फयेकेमाः हँ । समानाधिकार काये धुन

धायेवतिनि भी उन्नति जुइ । चिना तःगु खिपः चफुना दिसँ । मिजंतयेत चेतावनी बिया दिसँ ।”

लाटिं खःथै म्हायूयात खया जक चवनी । म्हायू गुलि सये धुंकल उकिं ला म्हायूया खँ छति हे मथूगु धका मती तया चवनी । अयूसां वया ला अथे मिजंत खनाः तं मवः, भन माया जक वं । न्हागुसां वं छुं मस्यू । वं ला बाचाबाचात लं सुइगु कलघरे चवनाः, कलघरयागु घररर सले दुना चवनेगु जक सीकाः व म्हायू क्कम्ह न्हाच्याना च्वंगु दु ।

आः हे नं वया नुगःपा मुइक मुइक दायाः थो प्राण जित नं काः वा' धकाः ख्वया जक चवने मास्ति मवःगु ला मखु नि ! म्हायूयात नं आः जित याउँक तये मखुनि ला छं, जित व च्वे हुस्सहुस्स न्हाया च्वंगु सुपाँचे थपक लाःथै लाका बी मखुनि ला छं धका धाये धयागु मती मवःगु ला मखु । अयूनं म्हुतुं मधासे व माया पुक गाः गाः वंगु मिखां माया याना ख जक खया छुं मधासे, गो दँ दये धुंकल व म्हायू क्कम्ह न्हाच्याना च्वंगु ।

अथे नं कन्हु वया थः मन नाप त्वापु जुल । मनयात खँ न्यंकां न्यंके मफुत । मनं सी दुथे मदुथे थाहाँ बल—“छं तसकं हे दुख सिल, तसकं हे दुख सिल ।”

व धाःमह छु, “जि दुख मस्यू, जि म्हायू मदु ला !” मन धाःसा तिवांतिवां हालाचवन—“छं तसकं हे दुख सिल । तसकं हे दुख सिल ।”

वं खँ हे मन्यंसे मनयात धाइगु “जि छति हे दुख मस्यू । जि म्हायू मदु ला धया, जि म्हायू मदु ला !”

“छं तसकं हे दुख सिल”

“छं तसकं हे दुख सिल”

“छं तसकं हे दुख सिल”

वया तं बल । कलघरं लं सुया च्वंगु; कापः लिसें हे ल्हाते नं मुलु लाका यन । ल्हाः प्वाः प्वाः खनाः मुलु थाकाः हि इवः इवः वःगु खया लयतायाचवन । व म्हायू छद्म न्हाच्याना हे चवन ।

—*o*—

सीक सीक नं गुम्हसित मखुगु खँ ल्हायेगुली लज्या मदु, वं न्हागुं पाप याये फु । उकिं छं धव खँ नुगले चवया का, जिं ख्याले वा निले गबलें नं मखुगु खँ ल्हाये मखु ।

—राहुलोवाद सुत्त ।

सामञ्जफल-सुत्त

१०७०

थथे जिं न्यना—

छगू समये भगवान राजगृहे जीवक कौमारभृत्ययागु अँया क्यबे भिन्सित्या भिक्षुपिनिगु महाभिक्षु संघ नापं बिज्याना च्वन ।

अबले कौला पुह्नीया चाकःलागु तिमिलाया बहनी मगधया जुजु अजातशत्रु वैदेहीपुत्र थः अमात्यपिसं चाहइका बांलागु प्रासादे तले फेतुना च्वन । अले जुजु अजातशत्रुया महुतं व पुह्नीयात स्वस्वं लयताःगु मनं नुगः-खँ (उदान) पिहाँ बल—

‘अहा ! अपायसकं न्हाइपुसे च्वंगु तिमिला जाँथीगु चा ! गपायसकं बांलासे भक्तधाःगु तिमिला जाँथीगु चा !! गपायसकं गपायसकं बांलागु तिमिला जाँथीगु चा !!! गपायसकं लक्षण लाःगु तिमिला जाँथीगु चा ! (थथे न्हाइपुसे च्वंबले) सु भ्रमण वा ब्राह्मणया सत्संग याये, सुयागु सत्संग याःसा (जिगु) मन चक्कनी ।’

थथे धायेवं ऋद्ध जुजुया मंत्रीं मगधया जुजु वैदेहिपुत्रयात थथे धाल—‘महाराज, पूर्णकाश्यप संघपिनि नायः, आपालं शिष्यपिनि गुरु, ज्ञानी, नाँ दंढ, तीर्थंकर, आपालं मनुतयेसं माने याना तःद्द, अनुभव दुद्द, पुलौद्द साधु, उमेर पुरे जूद्द वयोवृद्ध खः । महाराजं व हे पूर्णकाश्यप नाप धर्म चर्चा याना दिसँ । पूर्णकाश्यप नाप भतिचा धर्म चर्चा यायेव हे मन चक्कनि ।’ वं थथे धायेवं मगधया जुजु अजातशत्रु वैदेहिपुत्र सुंक च्वन ।

मेम्ह मंत्रीं नं मगधया जुजु...यात थथे धाल—‘महाराज, मक्खलिगोसाल संघया नायः खः... । मक्खलिगोसाल नाप धर्म चर्चा याःसा याकनं मन चक्कनि ।’...

मेम्ह मंत्रीं...धाल—‘महाराज, अजितकम्बल संघया नायः खः... । अजितकम्बल नाप धर्म चर्चा याःसा याकनं मन चक्कनि ।’

मेम्ह मंत्रीं...धाल—‘महाराज, प्रकुधकात्यायन संघया नायः खः... ।’

मेम्ह मंत्रीं धाल—‘महाराज निगण्ठनाथपुत्त संघया नायः खः... ।’

थथे धया च्वंबले जीवक कौमारभृत्य मगधया जुजु वैदेहिपुत्र अजातशत्रुया नापं सुंक न-नि मवासे च्वं च्वन ।

अले जुजु अजातशत्रुं जीवक कौमारभृत्ययात थथे धाल—‘सौम्य जीवक ! छ (जक) छाय् छुं-छां मधाःसे सुंक च्वं च्वना ?’

‘देव, भगवान् अर्हत सम्यक् सम्बुद्ध जिगु अँया क्यबे भिन्सित्या भिक्षुपिं नापं बिज्याना च्वंगु दु । वसपोल भगवान गौतमयागु थुजागु मंगलयश फैले जुया च्वंगु दु—‘वसपोल भगवान अर्हत, सम्यक् सम्बुद्ध, विद्या व आचरण युक्त, सुगत, लोकविद्, मनुतयेत भिगु लेँ यंकेगुली अनुपम सारथी, देव मनुष्यपिनि उपदेशक, बुद्ध भगवान खः ।’ महाराज छि अन वसपोलया थाय् भासं हानं धर्म चर्चा याना दिसँ । वसपोल...नाप धर्मया खँ ह्यायेव छिगु मन चक्कने फइ ला ।’

अयसा सौम्य जीवक ! किसिया सवारी ठीक या ।

अले जीवक कौमारभृत्यं मगधया जुजु वैदेहीपुत्र अजातशत्रुयात ‘देव ! गय् छिगु आज्ञा !’ धया न्यासः (मेमेपिं) किसि व जुजुया थःम्ह किसि छायेपाः जुजुयात सूचना बिल—‘देव ! सवारीया किसित ठीक जुल, आः देववा गय मजसुवा खः अय याना दिसँ ।’

अले जुजु अजातशत्रु स्वयं थमं गये बहःम्ह (थःम्ह) किसि गया, न्यासः किसिम्हे थः रानीपिं नं फेतुका सुयाः च्याका राजगृहं तःसकं राजकीय ठाट-बाटं पिहाँ वन । हानं गन जीवक कौमारभृत्ययागु अँया क्यब दु, अन वन । अले व अँक्यबे लिक्क थ्यनेवं अजातशत्रुयात ग्याना वःथे, गय्थे छुथे जुया चिमिसं तितिं खात । मगधया जुजु अजातशत्रुं नाम्या गय्थे छुथे जुया जीवक कौमारभृत्ययात धाल—सौम्य जीवक ! छं जित धोखा ला बीत सना मच्चना मखा ? जि नाप छं छल ला याना मच्चना मखा ? छं जित सुं (थः) शत्रुया ह्हाते ला लाके मत्यना मखा ? भिन्स्यासत्या भिक्षु पिनिगु पुचः (थन च्वं च्वंगु दत नं) गय् ई फाःगु, सुसु (ऊको) तःगुया नं वा मेगु छुं-छां सःसी हे मदइ धयागु नं दइ ला ?’

‘महाराज ! छि ग्याना दी मत्य, जिं छित धोखा बिया मच्चना, न छि नाप छल कपट हे यानाच्चना, न छित शत्रुया ल्हाते हे लाके त्यना । न्होने भासँ महाराज, न्होने भासँ । हुँ छु, मण्डपे मत च्याना च्वंगु दु ।’

अले...अजातशत्रु गुलि तक किसि गया वने ज्यू, अन तक किसि वना, किसिया म्हं काहाँ वया व मंडपया लुखा पाखे वन । वना जीवक कौमारभृत्ययात धाल—

‘सौम्य जीवक ! भगवान गन दु ?’

‘महाराज, भगवान थन दु । महाराज, भगवान थन भिक्षु संघपिनि न्होने दथ्वी च्वंगु थामे लिधना ओता पाखे स्वया फेतुना विज्यानाचवन ।’

अले...अजातशत्रु गन भगवान दु, अन वन । वना छखे दन । छखे दना अजातशत्रुं यच्चुसे च्वंगु लःया पुखुथें मसंसे संक शान्तं च्वना च्वंपि भिक्षु संघपित खना लयताःगु मनं नुगःखं पिकाल—‘जिम्ह कुमार उदयभद्र नं थुपिथें हे शान्तियुक्तम्ह जुइमा, गुकथं शान्ति थ्व भिक्षुसंघपि च्वं च्वन ।’

‘महाराज, प्रेम पूर्वक वा ।’

‘भन्ते, जिम्ह कुमार उदयभद्र जि साप यः, जिम्ह कुमार उदयभद्र नं थुपिथें हे शान्तिम्ह जुइमा, गुकथं शान्तिपि जुया थ्व समये भिक्षुसंघपि विज्याना च्वन ।’

अले जुजु अजातशत्रुं भगवानयात अभिवादन याना भिक्षु संघयात विन्ति याना छखे पाखे फेतुत । छखे फेतुना च्वंम्ह...अजातशत्रुं भगवान बुद्धयात धाल—‘भन्ते ! जि छलपोल्याके छुं न्यने मास्ते वयाच्वन, उकिं भगवानं कृपा तया न्यनेत बवं विया विज्याहं ।’

‘महाराज, छु न्यने मन दु न्यं ।’

‘भन्ते ! थन गथे सल किसि कजे याना गयेगु अथवा हाके यायेगु, धनुष चले यायेगु, युद्धे च्वाँय संकेगु, व्यूह दयेकेगु, किसि नाप युद्ध यायेगु, शूर वीर जुइगु, धुब्या ज्या, थयेगु ज्या, नलकार (?), कुम्हा ज्या, त्याः ज्या, ल्हाः स्वयेगु ज्या हानं मेमेगु नं थ्वथें हे अने अनेगु ज्या (शिल्प) दु । थ्व ज्यां (शिल्पफलं) थ्व हे शरीरे प्रत्यक्ष फल कया जीवन हना च्वनी, उकिं थःत सुखी याइ, तृप्त याइ । माँ बौपित काय कलाःपित सुखी याइ, तृप्त याइ । पासापित, अमाल्यपित सुखी याइ, तृप्त याइ । च्वे दंकीगु, स्वर्ग यंकीगु, सुख फल बीगु, स्वर्ग मार्गीय श्रमण-ब्राह्मणपित दान बी । भन्ते ! छु थन नं अथे हे भिक्षु जुइगुया फल थ्व हे जन्मे प्रत्यक्ष (फल बीगु) धका कना विज्याये फु ला ?’

‘महाराज, थ्व प्रश्न सुं मेपि श्रमण ब्राह्मणपिके नं न्यना स्वये धुन ला ?’

‘धुन, भन्ते !’

‘महाराज, यदि थाकु मजूसा गथे इमिसं लिसः विल कां’

‘भन्ते, जित छुं थाकु मजू, गन कि भगवान वा भगवान बुद्धथें जाःपि सुं विज्याना च्वंगु दु ।’

‘महाराज ! अयूसा धाये माल ।’

[क्रमशः]

—*o*—

—= प्रदीप=पूजा =—

प्रज्ञा-पुञ्जं सुप्रभातम्ह त्रिलोक ज्ञान-दीप,
पूजा याना लौकिकसां तम नाशक प्रदीप !

उर सरिताय अज्ञान-नीर—

जाःगुली, उन्मुक्त पवन-नीर

च्याःगु सदी-सदी ज्ञान-दीप

च्याइगु गय् धाय्, च्याकेगु गय् गन धर्म-महीप ?

छवःगु, हियूगु, हुरुह च्याःगु

अस्तित्व हे मदेक कःगु

कोपया कुं मेगु मन्ध्यांगु

किरण गय् गन, जः छुया वइ, हे नर - दीप !

पतित पूगु, पूत सीगु

अन्यायी जनया देन—

अथाह अंधकार - अज्ञान

मदेकेत न्हंकेत शरण व्यु, चारु चरण समीप !

तन थन दुसां, माःगु मनं—

वर पवंगु मरण—धन,

नैराश्य-निशा न्हंकेत किरण

तुच्छ तू - ति ल्यवाय् तुइगु थ्व मत छाना—

‘घनसारप्पदीत्तेन दीपेन तम धंसिना,

तिलोक दीपं सम्बुद्धं पूजयामि तमोनुदं ।’

—सुश्री मधुमालती

विजय

[एकांकी]

[श्री प्रताप साहित्यालंकार]

स्थान: मगध

[अजातशत्रुया राज सभा । अजातशत्रु, देव-
दत्त व सभासद-गण फेतुनाचवन ।]

देवदत्त— राजन् ! थ्व हर्ष व उल्लासया समय खः । मगध
सम्राटया गृहे राजकुमारं जन्म काल । अले आनन्दया
मधुमयी बेलाय् छिगु थ्व मुखमण्डले खिन्नताया रेखा
छाय् ? काय्या थःगु विस्तृति स्वया अबुम्ह आत्मविस्तृत
जुइमाः । हानं छाय् छु चिन्ता जुल, राजन् ?

अजातशत्रु— आर्यश्रेष्ठ, गबलेनिसें जि थः नवजात शिशु-
यात स्वया, अबलेनिसें अबुया स्मृति जिगु हृदये
आंदोलित यानाचवन । हानं जि व्यग्रताया अनुभव
याना ।

देवदत्त—सम्राट ! राज्य शासने ममताया भ्याः हे महत्ता
मदु । छिगु अन्तरया सुप्त ममत्व जाग्रत जुया वल,
हानं मानसे बिचलितया संचार यानाचवन । थ्व
समय विशेष सावधानी जुइमाःगु समय खः । अल्प
अस्थिरतां नं भीगु प्रयाससाध्य सफलता धूयु याना
बी ।

अजातशत्रु—आर्यश्रेष्ठ, छपिनिगु उक्ति सर्वथा उपयुक्त जू ।
देवदत्त—यदि वृद्ध सम्राट बिबिसार राज्यसिंहासनं न्युट
मयाःगु जूसा आः तर्कं फुकं जम्बुद्वीप व हे धूर्त गौतमया
शिष्य जुइ धुंकल । हानं जन समाजया हृदये धर्मया
प्रति दुगु आस्था विलुप्त जुइ धुंकल । राजन्, छिगु
दूरदर्शिता व बुद्धिमत्ताया हे परिणाम मगधया शान्ति
व सुव्यवस्था खः, तर... ।

अजातशत्रु—[आश्चर्य जुया]—व छु ?

देवदत्त—तर राज्यया शान्त सरिताया लहरे व अभिमानी
भिक्षुया विप्लवया जलप्लावन हये मास्ते वः ।

अजातशत्रु—छु...? छु आः तर्कं नं गौतमया गतिविधी
परिवर्तन मजुनि ला ?

देवदत्त—व दुराग्रही खः । वयात गबले तक तःधंगु यातना
बी मखुनि, अबले तक व थःगु लं विचलित जुइ मखु ।
वयागु अतृप्त मनोकामना हे थ्व दुस्साहसया प्रेरणा खः ।

वया भूतपूर्व मगध-सम्राटयात सिंहासने फेतुका परोक्ष
रूपं फुक राष्ट्रे थःगु प्रभुत्व स्थापित याये मास्ते वः ।

अजातशत्रु—थ्व धन्दा कया बिज्याये मल्य, आर्य ! व
भिक्षुया अभिलाषाया स्वां हये न्ह्यो हे इवाः जुइ । हानं
थःगु असफलताया स्वबिधालं प्याइ ।

देवदत्त—प्रवंचना व धूर्तताया नं छगू सिमा दइ । वंचक
गौतमया मानस अहमान्यताया तप्त उच्छ्वासं निष्क्रिय
जुया बिल । अले ला वं यथार्थगु उज्ज्वल प्रकाशयात
अंधकारया संज्ञां अभिहित यात । हिंसा गबले अहिंसा
जुइ फइ मखु । कृत, दृष्ट, उदृष्ट हिंसा हे जक हिंसा
जुइ मखु । मांस भक्षण हिंसां गय् मुक्त जुइ फइ ?
भिक्षाय् प्राप्त जुइगु मांसयात वं वर्जित धका मथाः ।
उकिं संघया फुक भिक्षुपिसं मांस भक्षणयात दुष्कर्म धका
मती मतः । थुजाम्ह भिक्षु व चाण्डाले पाःगु हे छु
दनि ?

दौवारिक—[दुहांवया]—सम्राटया जय ! समुद्रदत्तं
छद्म बन्दी भिक्षुयात ज्वना हःगु दु, हानं श्रीमानया
दर्शन याये मास्ते वयेका चवन ।

अजातशत्रु—वयात व्वना हति ।

देवदत्त—राजन्, थ्व भिक्षु मेम्ह सुं मखु, व हे कपटी
गौतम जुइ । थौं वयात थःगु कुकृत्यया निति कठोर सिबे
नं कठोरगु दण्ड भोग याकेमाः ।

[गौतम नापं समुद्रदत्तया प्रवेश ।]

समुद्रदत्त—सम्राटया जय !

गौतम—वत्स कुणीक, छंत मंगल जुइमा ।

देवदत्त—[तँ म्वयेका] वंचक ! कपटी !! सम्राट अजात-
शत्रुया राज्य सभाय् थुजागु धृष्टता ! जिमि सम्राटयात
छंगु अपावन मंगलकामना म्वाः ।

गौतम—थ्व छु धयागु, देवदत्त ? फुक प्राणीपिनि मंगल-
कामना हे जिगु जीवनया लक्ष्य खः । हानं उकी 'स्व'
व 'पर' या विभेद गय् ?

देवदत्त—छंगु स्वर्णिम आदर्शया प्रकाशे सम्राटया मानस-
चक्षु इतमितः कना गबले मखुगु लेँ लाइ मखु । वेकः

छंगु अपकर्म व दुष्पवृत्ति बांलाक हे महस्यूह खः । धा समुद्रदत्त ! खँ छु खः ?

समुद्रदत्त—राजन्, थ्व राज्य-विप्लव यायेत नगरया प्रसिद्ध वारवनिताया कोठाय छपुचःचा नागरिकपिं नाप मंत्रणा याना च्वंगु खः । गृहचरपिनि पाखें सूचना थ्यनेवं हे जि अन थ्यंक वना । अले जिं थ्वयात लिपा थथे मयायेगु परामर्श बिया, तर थ्वं क्रोधाभिभूत जुया जिगु गःपः त्यू वल । अबले शीलव्रतया सहायतां हे जक जिगु प्राण रक्षा जुल । मखुसा जि अन हे गबलें दने म्वाःक गोतुले धुन जुइ ।

अजातशत्रु—भिक्षु-प्रवर, छु थ्व खँ सत्य खः ला ?

देवदत्त—थुकी भ्याः हे शंका यायेमाःगु महु । थुजाम्ह वंचक भिक्षुया नितिं ला थ्व असंभवगु ज्या मखु । बह थ्व उचित दण्डया अधिकारी खः ।

गौतम—देवदत्त ! छु हाले मत्य । जि दण्ड खना मग्याः । सत्यया प्रकाशं वास्तविताया उद्घाटन याइ । वत्स कुणीकयात निर्णय याके व्यु । हानं जित उपयुक्त दण्ड-या स्वीकृती भतिचा हे संकोच दइ मखु ।

देवदत्त—पाखंडी ! छंगु चतुरता निष्फल सिद्ध जुइ । गुम्हसिनं काम वासनाय् विजय प्राप्त मयाःनि, गुम्ह वीत-तृष्णा मज्जनि, गुम्ह रागया मधुरताया प्रबल पिपासु जुयाच्वन, बयागु प्रव्रज्या छु ख्यले दु ? छु परिव्राजक वारवनितापिनिगु कोठाय् वना मनोविनोद यायेगु वया कर्तव्य खः ला ? हानं छंगु धर्म, गुजागु धर्म, छु धर्म ? गौतम, थःगु थस्वगु छ्यो कछुका छ्व ! धर्म-प्रचार व जन-कल्याणया अभिमान तोति, छम्ह धार्थ्येया श्रावक-यागु जीवन व्यतीत या ।

गौतम—देवदत्त ! छं त्वमंका च्वन । जि सत्यया लं विचलित जुइ मखु । जिगु धर्म कल्याणया भावनां पूर्णत ओत-प्रोत जुया च्वंगु दु । वारवनिताया कोठाय् वनेगु पाप जुइ फइ मखु । पाप घृष्य खः, तर पापी सहानुभूतिया पात्र जुइ । जि अन नं मंगलया कामनां हे वना । नगरयापिं मनूत गुम्ह रमणीया बाह्य सौन्दर्ये भमःथे चाहिला च्वनी, गुम्हसिगु मधुस्वर-लहरी स्निग्ध धाराय् आत्मविस्तृत जुया वने मास्ते वयेकीगु खः, हानं गुम्ह-सिगु अंगरागया सुरभि नतुना - नतुना व्यग्रताया अनुभव याइगु खः, वयागु जीवन विपत्तिया तजाःगु पर्वतया क्वे वाथावाथा कनाच्वन । वयागु म्ह छम्हं

विशाक्त न्हि व हि पिहाँ वयाच्वन । अन वं थःगु स्वास-प्रश्वासया आरोह अवरोहे थहाँ कहाँ जुया च्वंगु मृत्युया विभीषिका दर्शन यानाच्वन । अन वयात सहानुभूतिया निगू नाइसे च्वंगु शब्द न्यंकीपिं सुं हे थ्यंकः मवः । वया फुक यःपिं पासापिं घृणां ख्वाः ख्यंका लिफः खयाच्वन । उम्ह प्रसिद्ध गायिकयात जिगु सेवा शुश्रूषाया आवश्यकता दु । उकिं जिगु मनं जित अन वनेत ध्वाना बिल ।

अजातशत्रु—अले राज्य विप्लवया खँ ? छु थ्व नं असत्य ला ? छु छपिसं नागरिकपिनि बिचे विद्रोह भावना हया मबिज्याना ला ?

गौतम—थुकिया जित आवश्यकता ?

देवदत्त—प्रभुत्वया कामनां, प्रशासनया भावनां ।

गौतम—असत्य ! सर्वथा असत्य !! जित प्रभुत्वया पाखें मनूतयेत शासन याये मास्ते मवः । शक्ति जन्य शासन स्थायी जुइ फइ मखु । व भयं पोषित जुया च्वनी । प्रेमया शासन हे सर्वोत्कृष्ट जू । जित थ्व हे यः, वत्स कुणीक !

देवदत्त—न्यने धुन मखु ला राजन् ? सत्य गबलें तोपुया च्वनी मखु । थ्व वंचक भिक्षुं राज्ये शासन यायेगु खँ थः थमं हे स्वीकार याना काल । आः थ्वयागु महत्वा-कांक्षाय् संदेह यायेगु व्यर्थ खः । थ्व धूर्त परिव्राजक-यात सुख व विलास, आनन्द व उल्लास, वैभव व प्रभुत्वया प्रलोभनं उन्मत्त याना बिल ।

गौतम—सत्यया प्रकाशे अंधकारया आवरण तये मत्य, देवदत्त ! छु भ्रमया पाशे आबद्ध जुयाच्वन । जित अतुल सम्पत्तिया सामरे आकुल व्याकुल जुया संतरण यायेगु अभिलाषा महु । जि थ्व सम्पत्तियात तुच्छ धका मती तया । गुकियात छं थुलि महत्व बिया च्वन । थ्व सम्पत्ति ला चंचल खः, हानं थुकी भयया भय जक दु—मि-लःया भय, खँ व लाकाकाइपिनिगु भय, अहं थःथितिया हे भय । जित श्रद्धा, शील, लज्जा, लोकभय, श्रुत, त्याग व प्रज्ञा थ्व न्हेगू धन यः, गुगु अचंचल हानं भय विहीन खः ।

देवदत्त—[तःसः याना] अले थुपिं धनया अर्जना वेश्याया प्रकोष्ठे जुइ ला कि ? बन्द या, थःगु अर्थ हीन प्रलाप ! ठोंगी ! कपटी ! आः छंगु मायाया चटक जुइ मखुन ।

गौतम—प्रिय देवदत्त ! अपशब्द धयाः थःगु म्हुतु अशुद्ध

याये मत्य । तःतःसकं हालेवं सुं तःधं जुइ मखु । तःधं जुइत सत्य, धर्म, अहिंसा, संयम व धैर्यया आवश्यकता दु । मेपिनिगु दोष खंके अपु, तर थःगु दोष खंके थाकु । इष्यां छंत अविवेकी याना बिल । जरा-व्याधि-मरण-धर्मा शरीरे थुलि अभिमान, थुलि प्रमाद शोभा मडु । देवदत्त ! आः खुनु छं थःगु पापयात पुण्यं त्वपुया छ्व ।

देवदत्त—मर्यादाया बिचाः ति, भिक्षु !

गौतम—जिके थुक्रिया पूर्ण ध्यान दु ।

देवदत्त—[तमं]—ऊ राज्य विप्लवया मंत्रदाता खः । ऊ नाप शत्रुया व्यवहार हे त्वः ।

गौतम—तर विश्वे जि सुं हे शत्रु मडु । जिगु हृदये समस्त प्राणीया नितिं करुणा, ममता व अनुकंपां जाया च्वंगु दु । जि ला अमृतया बुं ज्या यानाच्वना ।...

देवदत्त—राजन् ! छिं छाय् नमवासे च्वं च्वना ? याकनं निर्णय याना दिसँ । न्यायं समयया अपेक्षा याइ मखु । आः विलम्ब यायेगु अहितकर जुइ । अमृतया बुं ज्या याइम्ह थ्व भिक्षु निश्चय हे प्राणदण्डया अधिकारी जू ।

गौतम—देवदत्त ! जि प्राणदण्ड खना मग्याः । थ्व नश्वर शरीर दकसिबे दुःख खः । जि थ्व तुच्छ कायया प्रति ममत्वशील मजुया । राजकुमार, यदि जि दोषी सिद्ध जूसा थः हे न्ह्योने वना आम तलवारया प्यास थःगु हि त्वंका शान्त याना बी ।

अजातशत्रु—[देवदत्तयात]—आर्यश्रेष्ठ ! शीलव्रतया उपस्थिति आवश्यकता खने दु ।

गौतम—छुं आवश्यकता मडु । समुद्रदत्त द हे दु । थ्वयाके हे हानं न्यने ज्यू ।

अजातशत्रु—समुद्रदत्त, थ्व भिक्षुयात छाय् बन्दी यानागु ? छु थ्वं छंगु प्राणे आघात यायेत तत्पर जूगु सत्य खः ला ?

गौतम—वत्स, सत्ययात थःगु अन्तरं तापाका छ्वये मत्य । शान्त एवं स्थिर जुया यथार्थ घटना कं । जिगु हृदये छंगु प्रति अल्प मात्र हे क्रोध व विषाद मडु । छं निर्भीक जुया कनायंकि ।

अजातशत्रु—[समुद्रदत्तयात] छु छंगु आरोप सत्य खः ला ?

समुद्रदत्त—मखु, श्रीमान् ! थ्व भिक्षु निर्दोष खः ।

अजातशत्रु—अले थ्वयात छाय् बन्दी याना हया ?

समुद्रदत्त—राजन्, देवदत्तया मंत्रणां ।

अजातशत्रु—आर्यश्रेष्ठ, छु थ्व सत्य खः ला ?

देवदत्त—समुद्रदत्त, मिथ्या भाषण बंद या । छगू पवित्रात्माय कलंकया भ्यातनाः ह्वले मत्य । राजन्, थ्व नं थ्व हे वंचक भिक्षुया अनुयायी जुइ धुंकल ।

समुद्रदत्त—राजन्, जि असत्य नंवाना मच्वना । आर्यश्रेष्ठ देवदत्तं गौतमयात कलंकित यायेत, अपमानित यायेत अनेक षडयंत्रया रचना यात । तर वसपोलयात छगुली हे सफलता प्राप्त मजू । अन्ते तँम्बयेका वसपोलं गौतमया मृत्युया नितिं थ्व कुचक्र ग्वःगु खः । आर्य देवदत्त गौतमया किजा परे जू, तर ईष्यांछु जुया नीचताया चरम सीमा तक थ्यने धुंकल ।

अजातशत्रु—[चिन्तित मुद्राय्] दुःखया खँ खः, आर्य ! छपिसं हितचितकया रूप कया जित पथ भ्रष्ट याना बिल । जिगु मने विभ्रम उत्पन्न यात, हानं जिगु सर्वनाश यात । जित छपिनिगु पाखें थुजागु आशा हे मडुगु खः, आर्यश्रेष्ठ !

देवदत्त—राजन् ! थ्व भिक्षु मंत्र यायेसः । थ्वं छित नं थःगु मंत्रं वशीभूत याना काल ।

अजातशत्रु—मखु आर्य, उजागु तर्क छपिनिगु दोष त्वपुइ मखु । छपिसं जि नाप विश्वासघात यात । थ्व सर्वथा अनुचित व निंद्य खः ।

देवदत्त—[न्ह्योने वना] राजन्, थ्व छु धयागु ? जि राजकुमारं सम्राट याना बिया, अयूनं जि हितचितक मखु ? विश्वासघाती जुल ! थ्व छिगु बुद्धिदोष खः । जि आः थन च्वनां छु हे ख्यले दु ? बिदा जुइ । भगवानं छित भिगु बुद्धि बीमा ! [देवदत्तया प्रस्थान]

अजातशत्रु—[सिंहासनं कहाँ वइ । अले हानं गौतमया चरणे छ्योँ कछुका]—भिक्षुश्रेष्ठ ! थौं जिगु भ्रान्ति नष्ट जुल । जिगु अपराधयात क्षमा याना बिज्याहुं । जि आर्य देवदत्तयात हामसिल । जिगु फुक कुकृत्य थ्वयागु हे मंत्रणाया परिणाम खः । आह ! जि पूज्य अबुजुयात नं... .. ।

गौतम—वत्स कुणीक, चिन्ता याये मत्य । कुकृत्यया दुर्गन्धयात सदाचारया सुगन्धं तोपुया व्यु । स्वांया सुगन्ध सिबे नं सदाचारया सुगन्ध नस्वा । छि श्रद्धालु गृहस्थ जुः हानं सत्य, धर्म, धृति व त्यागयात थः नाला का ।

पुलांम्ह स्टुकाइक*

[अंग्रेजी कवियित्री एमिली ब्रन्टीया थव हे
नांगु छपु कविताया अनुवाद]

अनुवादक—श्री ईश्वरमान

धनयात जिं तुच्छ भाःपी,
अले, प्रेमयात घृणास्पद व हास्यास्पद,
जिगु यश-ईषणा क्षणिक खः,
गुगु प्रातकाल जुइवं हे म्हगसथें विलिन जुइ ।

यदि जिं प्रार्थना हे यात धाःसा
थव हे प्रार्थना जिगु म्हुतुसी दइ—
जिगु हृदय गथे खः अथे हे जुइमा
व बन्धनं मुक्त जुइमा ।

खः, जिगु दिनया अन्तिम समय न्हां वयाच्चन,
उकिं थव हे जिगु प्रार्थना खः—
जीवन-मरण तक छगू मुक्त आत्मा जुइमा
गुगुलिं फुक कष्ट सहायाये फयेमा ।

* प्राचीन ग्रीस दार्शनिक । थुमिगु मूल भूत सिद्धान्ते
मनूत सी तर आत्मा अमर जुइ ।

[विजय एकांकीया ल्यँ]

अजातशत्रु—जित क्षमा याना विज्याहुं, हानं थः शिष्य नं
याना विज्याहुं ।

गौतम—तथास्तु !

समुद्रदत्त—[तुति भोपुया] भिक्षु श्रेष्ठ, जिगु दोष नं
क्षमा याना व्यु ।

गौतम—तथास्तु !... धम्मं सरणं... ..

अजातशत्रु—... .. गच्छामि !

[पटाक्षेप]

—***—

गुलि ज्यू, पत्याः जक जुइ

फुगुसां !

—श्री चित्तरञ्जन नेपाली

थन थुगु संसारे भीगु छुं अस्तित्व मदु,
भीगु थःगु छुं व्यक्तित्व मदु,
भीगु थःगु छुं आशा मदु, इच्छा मदु ।
भी जा केवल
उह्य घोया इच्छा पूर्तिया ज्यावः जक खः,
अले,
व हे ईश्वरं थःगु इच्छा पुरे यायेत भीत थन छ्वइ
हःगु खः धका

विश्वास जक याये फुगुसां,
धाथें, गुलि ज्यू !
सुख-दुःख, आशा-निराशा, विवशता
घांलाइगु, नयेखनिगु मखनिगु फुक्क फुक्क हे
भीगु थःगु ल्हाते दुगु मखु
थुपिं जा—
बुइवं हे प्रारब्धे च्वइहये धुं कइ
अले, व च्वइतःगुयात भीसं न्हागु हे याःसां
हुइके फइ मखु

मखेक्य फइ मखु धका—
विश्वास जक याये फुगुसां
धाथें गुलि ज्यू !
अथे हे,
विहाः व प्रेम—
थव फुक्कं व हे नाप जक चू लाः वइ
वा सफल जू वइ—
गुह्यसं—
हापायागु जुनी थःगु नइ तःगु दु धयागु खँ जक
पत्याः जुइ फुगुसां
धाथें, गुलि ज्यू !
गुलि ज्यू, पत्याः जक जुइ फुगुसां !

—*o*o*o*—

विवेक

सुश्री सानुनानी

[प्रस्तुत 'विवेक' रचना नेपाले 'नेपाल भाषा विकाश मण्डल' या जूगु 'महिला साहित्य सम्मेलने' प्रथम जूगु खः । उकिं नेपाल भाषा साहित्य जगतं चिकचा हाकःगु उमेरनिम्ह सुश्री सानुनानीयाके आपालं आशा काये फु ।]—सम्पादक

थ्व खालि स्वंगः आखःया शब्द खः, तर गुलि तःभं, महान ! गुह्य मनूया हृदये थ्व शब्दया किपालु तक नं दइ मखु वयात निपा तुतिं चुया जुइह्य पशु धाःसां पाइ मखु । विश्व न्याना च्वंगु हे विवेकं याना खः । शृष्टि काले गुगु अवस्था खः विवेक शुन्य पशुत थौं नं व हे अवस्था तिनि । लखं लख दँ दत मनूत थ्व पृथ्वी उत्पन्न जुया च्वंगु । थुलिया दुने थन विवेकपूर्ण मनूतयेसं आपालं आपाः उन्नति सुधार यात । संसारया थ्व चत्यशालाय गुलि ऋषिमुनित वल, गुलि वैज्ञानिकत वल । “भति भति धूःवं पर्वत जू वं” धका भी कवि श्री सिद्धिदासं उजं दयेका तःथे प्रत्येक विवेकी मनुतयेगु भति भति प्रयास व प्रयत्नं संसारे थौं थुलि चहक प्याहाँ वल । थ्व फुक मनूया विवेकया हे फल खः । मानव-सभ्यताया विकाश थनि न्याःदो दँ न्ह्यो जूगु धका इतिहास-वेत्तातयेसं धाइ । थ्वयां हापाया समययात “अन्धकार युग” वा “जंगली अवस्था” धाइ । अले भिन्च्यागूगु शताब्दीया मध्येपाखे भीसं हानं मानव-मस्तिष्कया तीव्रता जोर गतिं ब्वाहाँ वंगु खनि गबले कि आधुनिक आविष्कारतयेसं थ्व संसारे पदार्पण यात । थ्वयां लिपा नं मनूया विवेकं उन्नति याना हयां च्वन ।

उकिं मनूयात विवेकी प्राणी धका धाइ । परन्तु, विश्व इतिहासे दृष्टि तया यंकल धाःसा भीसं थ्व बांलाक सी कि मनूतयेसं थपिनिगु अविवेकी पूर्ण व्यवहार गुलि नम्रपूर्वक थ्व संसारे प्रदर्शित याना वंगु दु । थ्व खँ सत्य मखुसा प्राचिन अथेन्सया यथार्थवादी सुक्रातं युवकतयेत स्यंकूह्य, देवनिन्दक आदि आदि मखुगु दोष कोबुया विष तोना सिना वने मालिगु खइ मखु, जेसस काइस्टया अन्त उलि दुःख पूर्वक जुइगु खइ मखु, अले सर्वेत्स, ग्यार्दिनो ब्रूनोयात अमी आहुति बियाः बाःवया च्वंगु मानव मस्तिष्कया लहरयात पनेत खइगु खइ मखु, न त विख्यात गेलिलियो नं हे जेले यातना भोग याये मालिगु खइ । अजन्ता-अलौरा निर्माण याना वंषिं महान कलाकारतयेगु नाँ भीसं न्यने महु, तर उगु कालया जुजुपिनिगु

लेखिका

नाँ उकी अंकित याना तःगु भीसं खं—थ्व छु विवेकयात फहिकूगु मखु ला ? अथे तुं, थःगु देशे जक मखु, एशिया महाद्वीपया विभिन्न देशे हे थःगु कला दक्षताया चमत्कार क्यना थकूह्यः भी हे देशया महान कलाकार अरनिको, अले बौद्ध-धर्म द्वारा तिब्बती जनतायात सुसंस्कृत व सभ्य याना वंह्य भी हे नेपासाँया ह्याय्मचा भृकुटी देवीया नाँ तक न्यने महुगु छु भीगु विवेके तालं गोया तःगु मखु ला ? भिन्कूगूगु शताब्दीया अन्त पाखे सच्चि व न्येदँ तक धर्मया नामे क्रुजेद त्वानाः मनूया ही मनुखं गुगु क्वाँटं बाः वयेकल उकिं मानवया दानवता गुलि नम्र रूपं क्यं ! कया हविवेल्या याना नादिरशाह, चेंगीज खाँ, तैमुइथे जाःपिसं मनुतयेगु छ्यो त्वाः हाना महलया निमार्ण याना वन । विवेकयात पर्दाया दुने तयाः जुजुतयेसं थपिन्न थोपिनिगु प्रतिष्ठाय तयाः जनतायात शोषण व अत्याचार याना वन । आः नं परमाणु बम, किटाणु बम आदि भयानक अस्त्र-शस्त्र तोता लखंलख मनूयात धू याना छ्वयेगु तप्यंक हे अविवेकी पूर्ण ज्या खः धका सुनां

मधाः ? मनुखं मनुयात याःगु अविवेकी व्यवहारं याना दोलंदो लखंलख मनुत वेदनाया मी कोब्बाय् मालाच्चन । उकिं हे अंग्रेजी कवि बरन्सं (Burns) च्वगु—

“Man’s inhumanity to man
Makes countless thousands mourn”

मनुखं मनुयात याइगु थ्व कुत्सित व्यवहार खना हे मखा फ्रँचजन-क्रान्तिया प्रवर्तक रुसों Back to Nature धका श्रष्टि कालया जंगली अवस्थायगु स्वर्णिम समाज हानं कृको हयेगु संकेत व्यूगु ।

परन्तु, मनु मनु हे खः । वयागु विवेकया महानतायात

—:~*~*~:—

भीसं ह्यसीकेमाः । लिज्यां वनेगु मखु, न्ह्यज्यां वनेगु हे भीगु प्रयत्न जुइमाः । मनुयाके दानवी प्रवृत्ति दुसा मानवी अम्क दैविक प्रवृत्ति नं अवश्य हे दु । तैमुर, नादिरशाह, हिटलरथें जाःपिं मानव-दानवत दुसा बुद्ध, काइस्ट, गान्धीथें जापिं महामानवत नं थन म्ह मजू । भक्षकतयेगु मखु, शान्तिनायक तथा विश्व कल्याणकारी महामानवतयेगु अनु-शरण भीसं यायेमाः । थथे यायेत भीके विवेक दयेमाः, अले व विवेकयात संके मबीगु अगाध आत्मबल नं मदयेकं मंगाः । थ्व निगूयां उन्नति व प्रगतिया योग्य संतुलनं हे भी सुखी जुइ, भी देश सुखी जुइ, मानव मात्र सुखी जुइ ।

‘नेपाले भावी शिक्षाया रूप रेखा’

[श्री लक्ष्मीप्रसाद श्रेष्ठ, बीरगञ्ज]

भारत स्वतन्त्र जुइ धुंका गुगु गुगु विषये विशेष रूपं भारतं ध्यान बी माल उकी शिक्षा-सम्बन्धी कृगू समस्या नं दुने लाः । अन थौं कुंकुंचां निसैं हरेक विद्वान तथा शिक्षा विशारदपिनिगु म्हुतुं थ्व सः पिहाँ वया च्वंगु दु, भारतया शिक्षा पद्धति देशया निति हितकारक मजू, उकिं थ्व पद्धति हिलेगु व सुधार यायेगु परमावश्यक जू । थुकी देशयागु आवश्यकता तथा अभाव पूर्ति यायेगु क्षमता मडु । उकिं आः भीसं सूक्ष्म दृष्टि अनयागु शिक्षा प्रणाली छु गुलि दोष दु स्वये । यदि शिक्षा पद्धतियागु दोषयात उकिं पृथक याना बिल धाःसा शिक्षाया छु रूप जू वइ थ्व नं भीसं अध्ययन याये ।

पाठकवृन्दपिन्त आश्चर्य जुइ फु, विषय ‘नेपाले भावी शिक्षाया रूप रेखा’ तर लेखे धाःसा भारतीय शिक्षा प्रणालीया विवेचन यायेगु छाये ? कारण स्पष्ट हे जू, नेपाःयागु प्राचीन-तम् शिक्षा प्रणाली छु गथे दुगु खः, व ला थौंकन्हे स्यूगु नं मखे धुंकल, उकिं आधुनिक प्रणाली दृष्टिपात यात धायेव नेपाः व भारत निगू देशया प्रचलित प्रणाली नं कृगू हे रूपता भीसं खनी । भिन्नता ला छुं भतीचा अवश्य नं दइ, तर व नगण्य धाये ज्यू । यदि भारतया शिक्षा प्रणाली जुयाच्वंगु तथा जुइगु भूलया वैज्ञानिक अन्वेषण याना भीगु देशे जुइ पावे मजुइकं हे उकियात पनेगु याःसा भारते थौंकन्हे गुगु विद्यमान शिक्षित वर्ग स्थित जुयाच्वंगु बेकारी समस्या खः, व हे भीथाय् भविष्ये न्ह्योने च्वं वःगु स्वये

माली मखु । हानं उकिं याइगु क्षतिया बारे द्वित व जित कपाः स्याके माली मखु ।

यदि भीसं भारतीय वर्तमान शिक्षा प्रणाली छु छु दोष दु धका सुयाके न्यंसा शायद ह्य हे मनुखं ठीक जुइक लिसः बी फइ । भारतया शिक्षा विशारदपिसं साधारण रूपं लइकूगु दोषे कृगू थ्व खः कि मनुष्ययात शिक्षा वयागु थःगु व समाजयागु अवस्था, झुकाव व आवश्यकता मुताबिक मजू । उकिं बहुसंख्याय् यूनिवर्सिटी उच्च तालिम पावे जूपित ज्याय् लगे यायेगुली असमर्थ जुया च्वंगु दु । थुकिं याना देँ दंसं यूनिवर्सिटीं ततःधंगु डिग्री कया मनुत पिहाँ वइ, तर इमिसं वास्तविक दुनियाय वया छुं ज्या-जी हे याना नये खनी मखु । उकिं बेकारी जुया जीवन हनेगुली विवश याना बी । भारतया फुक युनिवर्सिटी प्रत्येक वर्षे करीब करीब स्वंगू लाख वा स्वंगूलाख लाख विद्यार्थीपित तालिम पावे जू । आबादीया त्याखं स्वये बले धाःसा भारतथें जाःगु ३५, ३६ करोड जनसंख्या दुगु देशयात थ्व संख्या छुं आपागुथें मन्वं । उकिं थुलि ह्यगु संख्या नं देशे त्यके जुइ, मिले जुइ मफया देशया निति भारतथें बेकार जीवनया शिकार जुया च्वने माःगु, शिक्षा प्रणाली दुहाँ वया च्वंगु अवगुण हे अन्वेषणया विषय खः ।

थौं शिक्षाया लक्ष्य सरकारी जागीर (Government Service) जुया च्वंगु दु । न्ह्याह्यसिनं नं आखः व्वने धुनेवं कृगू उच्च पद प्राप्त यायेगु इच्छा याना विश्व

विद्यालये पलाः तइ । तर थ्व हे सकसिनं हे स्यू, थौंकन्हे फुकसितं सरकारी पद प्राप्त जुइगु सम्भव मदु । परिणामतः आधुनिक भारतीय शिक्षां हे छगू गजबगु रूप कया बिल । धात्थें ला मनुष्ययात समाजया छगू आवश्यकताया पूरक दयेकेगु हे शिक्षाया वास्तविक ध्येय व लक्ष्य जुइमाःगु खः । प्रसिद्ध अंग्रेज विद्वान् स्माइल्स (Smiles) यागु प्राकथन दु—“The discipline of education ought to be in every sense a preparation for the duties of life.” तर थौं ठीक थुकिया अःखः जुया च्वंगु भीसं प्रत्यक्ष मिखां स्ववा च्वनागु दु । बहू शिक्षा पावे मजूपिं मनुष्येसं छं न छं ज्या याना च्वंगु दु, छाय्धाःसा इपिं न्हागुं प्रकारया ज्या यायेत तैयार जू । तर छद्म उच्च शिक्षा प्राप्त याये धुंक्छ व्यक्ति ला चिचिधंगु ज्या मिखां हे खइ मखु । वस्तुतः देशे निगू प्रकारया शिक्षाया व्यवस्था जुइमाः ।

हापांगु शिक्षा थुजागु जुइ, गुगु शिक्षा देशया हरेक वासिन्दायात प्राप्त यायेगु आवश्यकता व हक दु । सरकारं हे फुकसिया नितिं थ्व शिक्षाया व्यवस्था यायेगु परम कर्तव्य खः । थौंया युगे न्हागुं हितकर-राज्ये (welfare state) प्राथमिक शिक्षा छद्म छद्म नागरिकयात नं कायेगु आवश्यकता दु । निगूगु प्रकारया शिक्षा थुजागु जुइ, गुगु न्हामहं मनुखं प्राप्त याये फइ मखु अथवा प्राप्त याये दइ मखु—खनी मखु । हानं प्रत्येक मनुखं उकियात हासील यायेगु आवश्यकता नं मदु । थ्व शिक्षा केवल इपिं सीमित संख्यायात जक बीगु जुइ, गुपिके थुकिया नितिं इच्छा व योग्यता दु । हापांगु रूपया शिक्षा सम्बन्धे ला थ्व प्रश्न हे मवः कि समाजयात थःगु ज्याया नितिं थुकिया आवश्यकता दु कि मदु ? थ्व शिक्षाया मुख्य लक्ष्य हरेक नागरिक थःगु मस्तिष्क बलयात उचित रूपं प्रयोग याये फयेकेमा व छद्म स्वच्छ नागरिकया रूपे जीवन हनेगुली समर्थ दयेमा धयागु जुइ ।

भीगु नेपाः देशे नं याकनं हे थःगु राष्ट्रीय यूनिवर्सिटी खोले यायेगु योजनात तैयार जुया च्वंगु दु । हानं हाल साले हे भी न्हूह्य श्री ५ महाराजधिराजं नं थःगु देशे नं पंचवर्षिय योजना लागु यायेगु फैसला घोषणा नापं याना बिज्यागु दु । उकी छगू विश्वविद्यालय दयेकेगु योजना नं दुथ्याइ धयागु विश्वास भीत दु । ख नं खः, छगू कोटी जनता दुगु छगू स्वतन्त्र मुलुके थःगु धायेगु छगू स्वतन्त्र विश्व विद्यालय मदइगु ला भचा मन्त्रालपुसे हे च्वंगु खँ खः । राणा सरकारं थुकियागु आवश्यकता हे समझे मजुल । उकिं एस. एल. सी. बोर्ड

(S. L. C. Board) छगू जक दयेका संतोष यात । कारण उकी हे इमिगु अभिष्ट सिद्धी दुपिना च्वंगु दु । शिक्षित वर्गयात शोषण यायेगु अपुगु ज्या मखु, उकिं इमिसं सीक सीकं हे थ्व दिसे पाखे मिखा तिसिना बूम पचे याःगु खः । जनताया जागरूकता व स्वर्गीय श्री ५ महाराजधि-राजया अनूपम कृपां नं भिसं व क्रूर शासनयात ला कोथये धुन, वयागु पंजां पिहाँ कये धुन तर शिक्षाया अभावं याना जनता थौंतकं अनया अनं हे लाना च्वथें च्वं । न्होने बढे भति भति जूगु नं भारतया समस्या हे जू वंगुथें भीत नं जुइथें च्वंक समस्या जुयाच्वन । आः हे भीसं थ्व विषये याकनं बिचाः याना माःगु ज्या थाले मयात धाःसा भी वया च्वंपिं भविष्यया संतानं भीसं राणा शासकतयेत अपशब्दं विभूषित यायेथें तुं भीत नं विभूषित याइ, धिक्कार याइ ।

थौंकन्हे भीगु देशे विद्यमानगु फुक कालेज विदेशी (भारतीय) यूनिवर्सिटी अर्थात् पटना यूनिवर्सिटी नाप सम्बन्धितगु खः । थ्व हे सालया कोसं निसैं पटना यूनिभ-सिटी इन्टर परीक्षा बीपित ५० नंबरया हिन्दी ब्वनेगु आवश्यकता याना बीगु दु । थ्व समस्या नेपालेया तराईवासी-पित ला छं तःधंगु खँ धाये मज्यू—छाय्धाःसा इमिगु खँ ल्हाइगु भाय् हिन्दी नाप मिले जू, तर काठमाण्डू भ्याली तथा पहाड़ पाखें वया काठमाण्डूस च्वना ब्वना च्वंपित ला, अम्ह गुह्यसिनं कि थःगु स्कूल कोसैं गबले नं हिन्दी धयागु भाषा हे मब्वनि, थ्व छगू तःधंगु समस्यार्थे जू वनी । यदि छपलाः न्ह्यचिला धाःसा भारतं थथे हे थःगु राष्ट्रयात त्वेक परिवर्तन याना यंकि बले भीसं गय् यायेगु ? भारतया परिवर्तन हे नेपाःया नितिं नं परिवर्तन अनुरूप जुइ धका धायेगु ला हिले मास्ते वइगु जक खँ जुइ । खः, थौं हिन्दी भाषाया जक खँ वल । व नं ब्वंसा छुं बेफायदा दुगु मखु, म्हन न्हूगु छगू भाषा जक सइ । तर समस्या ला थन नेपाःगाः व पहाड़ वइपिं कालेजया विद्यार्थीपित कालेज स्टेजे छकलं हिन्दी व नं उच्चहिन्दी ब्वने माली बले सिगु धका खः । थुजागु समस्या दुगु समाधान यायेत, मवःनिगु मवेकेत नेपाले छगू स्वतन्त्र विश्व विद्यालय खोले यायेगु परमावश्यक हे जू । थःगु यूनिवर्सिटी दुसा भीसं थःगु देश तथा कालया अनुरूप शिक्षा प्रणाली धाले याये फइ । अले थःत त्वःगु थासाय् थानागु शिक्षां हे भीगु दे भीगु धायेछिका बी । उन्नति व प्रगति याकनं जुइ ।

दके हापां थ्व भावी नेपाली विश्व विद्यालयया रूपरेखा थुजागु जुइमाः, गुकी भारतीय विश्वविद्यालये दुने दुगु दोष

भ्याः भतिचा हे नतुनेत हे थ मदमा । यदि वर्तमान भारतीय विश्वविद्यालय या भूल हे भीसं नं दोहरे यात धाःसा भी देशया निर्माण यायेत जुइपि नेतापित नं भारतीय प्रधान मंत्री नेहरुजु हाःथें 'I want engineers of bachelor of Arts' धका हाला च्वने माली । समयया मांग अनुसार देशया आवश्यकता स्वया थव भावी नेपाली यूनिवर्सिटीयात भीसं विश्वे छगू आदर्श रूप क्यना बीमाः । अले भी नेपाः देशया अनुरूप देशयात भारथें मजुइगु शिक्षा प्रणाली थव राष्ट्रीय विश्व विद्यालयं देशे व्यापक प्रचार याये फयेकेमाः । परिणाम स्वरूप थव विश्वविद्यालयं निसैं थुजापि शिक्षित वर्गत पिहौं वयेकेमाः गुपिसं कि देशया हरेक पहलू वैज्ञानिक, आर्थिक, राजनैतिक आदि स्वच्छ रूपं सुलझे याना देशया उन्नति यायेगुली ल्यावा बी । ह्यायधाःसा थौंया संसारे भीपि सभ्यताया दौड़े आपालं हे लिपा लाये धंकल । संसारया सभ्य देशया पलाः ल्याः खाना प्रगतिया लें न्ह्यव्वां जुइ फयेकीपि विद्वान व विचारकत थव विश्व विद्यालयं पिकायेगु लिपा जक लान मखु, हथाय हे जुइ धंकल ।

थौं भीके नं शिक्षा प्रति अनुराग उत्पन्न जुइ धंकगु दु । उकिं आवश्यकता थव दु कि व विद्याया प्रति जनतायाके उत्पन्न जगू अनुरागयात उचित रूप पाखे यंका रचनात्मक शिक्षा पाखे छत्रयेगु । भीगु बुद्ध तथा जनकथें जापि विद्वान तथा विचारकत जन्म जगू पुण्य तथा जाग्रतगु पवित्र भूमि नेपालया थव गति छाया ? मुख्य कारण खः, शिक्षाया अभावं जनतां मिखां मखना च्वंगु वा जनता अज्ञानया निद्राय् शिक्षाया प्रकाश किरणं न्ह्यलं चायेके मफया च्वंगु । अले थुखे वंगु छुं शताब्दी निसैं थःगु दुगु विशेषता व योग्यतायात प्यंका विदेशीया नकल याः जगू । थथे अशिक्षित अवस्थाय् च्वनां, न्ह्याबलें ल्यू ल्यू जुइगु—माःथाय हानं जुइनं मफयेका च्वनेगुलिं भीसं थःगु देशयात संसारया सभ्य देशया भोले तथा गबलें न्यासिके फइ मखु । भीसं देशे महाराजाधिराजया वैधानिकत्वे आदर्श प्रजातन्त्र कायम यायेमाःगु दु । थव धाःसा शिक्षाया प्रचार छें छें तथा क्कम्ह क्कम्ह नागरिक दत्तले शिक्षित मजूसैं जुइगु सम्भव मदु ।

अन्ते जि हानं क्कः धाये, शिक्षा प्रणाली थुजागु जुइमाः, गुकी कि देशया आवश्यकता पूर्ति जुइ । उकिं आवं निसैं हे भीसं थःगु शिक्षा पद्धती आमूल परिवर्तन यायेगु ज्या छुना यंके माल । मखु धयागु जूसा नेताजुपिसं न्ह्याबलें थःगु कपाः स्याका च्वने हे माली । अस्तु ।

—*o*—

आत्मभिमान

श्री रमापति राज शर्मा 'चुलि'

न्ह्याबलें ग्याफर, न्ह्याबलें ग्याफर
खिचात केकुंथें केके कुन्यगु ?
अस्तित्व थःगु छुं छु मदयेका
नत मस्तक हे जुइगु धया ला ?
अभिमानी छं जित धया ला !
संसारे स्व, मेमेपिं खं ला
गन गन थ्यंवन्य धुंकल चाः ला
मेलं कुतलं अभिमानं हे
भः भः धायेकल थः थःपिनि हे
अभिमानी छं जित धया ला !
नत थौं भीके इज्जत हे दु
मातृ-भूमिया गौरव तये फु
घमण्ड याये मफु छुं खें नं हे
च्वने फु केवल कमजोरी हे
अभिमानी छं जित धया ला !
जोश जवानीया पित कायेगु
अले जमाना लिसे ह्याः स्वायेगु
मानवताया तेज पिकया
वने जि प्रगती न्ह्योने व्वाना
अभिमानी छं जित धया ला !
तर 'नैन्याना वा मगागु थव'
फुसुलुगु फूर्ति याये मखु स्व
शुद्धि बुद्धि अले शक्ति पूर्ण
याये फयेके जि महाभिमान
अभिमानी छं जित धया ला !
संकल्प मनं याना ज्या जक
'मफु मधाःसे' गर्व पूर्वक
यायेगु कोशिश जिके दु अटल
अभिमानी छं जित धया ला
अभिमानी छं जित धया ला !
अभिमानी छं जित धया ला !

—:❁:❁:❁:—

ये, यल व ख्वपः देशं पिने वने मनंनिह्न मनूयात दूर-
क्षितिजे च्वंगु हाकुगुंया च्वकां आह्वान यात । व च्वामुस्य
च्वंगु गगन चुम्बी पहाड़त गुकियात जि मचा बले खर्गे थहाँ
वनेगु खहाने धका पत्या जुयाच्वनागु खः, बया ल्युंने छु छु
चिज दु । गजो गजोगु थाय् दु धका सो वनेगु इच्छा जुल ।
जिगु अभिलाषा हिया हित्थं तिक्षण जुल । छन्हुया दिने पासा
छह्न व्वना पहाड़ पाखे प्रस्थान याना ।

वसन्त ऋतुया न्याइपुस्य च्वंगु बखत । न अपायसकं
चिकु, न अपायसकं ताँनो । शीटोष्णया समानतां याना लेँ
जुइपिन्त साप हे सुविस्ता । उकिसनं बर्षादया भय मदुगुलिं
जिमिगु भ्रमण भन हे निर्विघ्न जुल । उखे थुखे न्हून्हूगु
थाय्, न्हून्हूगु गाँ, न्हून्हूगु वातावरण सोसों गुबलें पहाड़या
कापि कापि, गुबलें पहाड़या च्वकां च्वकां, गुबलें खुशीया
सिथंसिथं खुब न्याइपुगु छाँटं पहाड़े चाहिला । गनं गनं
न्हून्हूगु चुलि जाया वाउंस्य म्हेम्हे धायाच्वंगु सिमा, रंगी-बिरंगी
खाँपवः, भंग पक्षीया चिरचिर कलरव, निर्भरया भननन
भंकार, न्याइपुस्य च्वंगु थाय्, शीचुसे च्वंगु फय्, यइपुसे
च्वंगु लः । गनं गनं हासं बंधीथें च्वंक तःखागु तँ । कडु खारा-
खारां गं । केवल तितः हाःगु सःजक ताये दु ।

हाकुगुं प्याहाँ मवनानिपिं छें गुलु ब्याँचात निह्नसिके नं
भोली ह्विचा छपाःछपाः दु । उकी थःथःत माःमाःगु भतिभति
सामानत दु । गुबलें जःगु बोहलं कुबुइगु । गुबलें खःगु
बोहलं । गुबलें जःगु हातं यक्खाय् गु । गुबलें खःगु हातं ।
गुबलें जा लेँ हे नतुं जुक वांछ्वये मास्ते वइगु । किन्तु मिरि-
मिरिं च्वंक छकु छकु कु कुबुया हिला हिला में हाला तँ गया
वयाच्वंपिं सेँ-समित खनिबले जिमिगु भोलि ह्विचा छपाः
छपाः जा छेँ हे मखुगुथें च्वनीगु । थुगु प्रकारं गुबलें लय्लय्
ताताँ गुबलें म्वाकनं वया धाधां पहाड़े सफर याना च्वनाबले
छन्हु लेँ बिचे हे द्यो ख्युंस्य च्वन । गन वने गन वने जुल ।
छथाय् चौतराय् दिना छचाखेरं स्वया । छेँ छखा हे गनं
खने मदु । जिमित तच्चोगु धन्दा जुल । भाग्यवस घाय्
कुबुया वह्न बुढाचा छह्न नाप लात । वयाके न्यना । लँया च्वे
पतिचां वयना वं धाल, “थ्व न्ह्योने च्वंगु तँचा छपु गया हँ,
चिक्रिगोगु पहाड़ छगः हिले धुनेवं अन तःधंगु गाँ छगू दु ।
अन बाय् च्वनेगु थाय् दइ ।” जिमिसं धया—“जिमित
छिथाय् छेँ व्वना यंका दिसँ रे, थौं चच्चिद्यात ।” “जिगु छेँ

तापानि, छिकपिन्त अन हे भासा अःपुइ” धका धया बुढाचां
थःगु ललित । जिपिं धाःथाय् हे वना ।

तापाः मजू याकनं थ्यनी धाःगु, न्याक वंसां मथ्यं ।
न्याक वंसां मथ्यं । छगू ल्यानुगु । मेगु नये पित्यागु ।
जिमित जा साप हे हैरान जुल । जिपिं बल्ल बल्ल व गामे
थ्यन । गुगु गाँ व बुढाचां वयना ब्यूगु खः । चिचीचाखागु,
लोहँतं दनातःगु, फूसपौयागु छेँ चात । गुलिं छतँजाःगु,
गुलिं नितँ जागु । स्वतँ जागु छखा हे मदु । जिपिं दकसिबे
न्ह्योने च्वंगु छेँ वना । दाँप्राह्न खिचा छह्नसेँ स्वागत यात ।
जिपिं तक्क दिना । ग्यागुलिं पलाः छपलाः हे त्हाये मफुत ।
खिचां जिमित स्वया उना हे च्वन । छेँ थुवालं दुनें न्यनाहल,
“सु हँ ?” जिमिसं लिसः बिया—“जिपिं परदेशीत?” दुनें
हानं प्रश्न वल, “छाय् ?” जिमिसं थःपिनिगु अवस्थाया
रिपोर्ट बिया आश्रयया निवेदन याना । अपशोच बिचे हे
जिमिगु खँ त्वाःहाना दुनें लिसः वल, “थन बाय् च्वनेगु थाय्
मदु” जिमित गन वने गन वने जुल । हाकनं छक नम्रता
पूर्वक आग्रह याना । छेँ थुवालं स्वीकार मयाः । तमो पहलं
धया हल, “मदु धासेँलि मदुका, थन सुयां कर दु ला ?”
छेँ थुवायागु छगु वचनं जिमित साप हे ह्याइपुल । जिपिं
मेगु छेँ वना । अभाग्यवस अन नं जिमित थाय् मदु । केवल
खिचां जक उइकेथें जुल । न्हूगु धासे, उकीसं अन्धकार ।
व्याट्री छप्वाःया भरे प्यखा न्याखा छेँ चाहिला । अकस्मात
व्याट्रीया बल्ल नं जले जुया बिल । बडो मुस्किलं जिपिं हानं
मेगु छेँ वना । अन नं जिमित अथे हे खिचां उल । न्याइ
धका ग्याना जिपिं लेँ बिचे हे दनाच्वना । गृहणीनं दुनें न्यना-
हल—“अन सु हाँ ?” पूर्ववत जिमिसं थःपिनिगु आगमनया
कारण कना आश्रयया निवेदन याना । पलख जायेका सिन्ता
छपु च्याका गृहणीनं जिमित सोवल । हाकुजीनया लँ,
माकिनया पटासि, कोडाची जनी, हाते सिंखाःक्रियातःगु वोह
चुत्या, ख्वाः स्वयेबले बाभावने धुंकुह्ये च्वं । ह्य भिगःमिगः
लाः । जिमित खनेसात वं धाल, “दुने थाय् मदु, थन पिने हे
द्यँसा जक ।” मनूयात मनूया आश्रय मन्त धायेवं गुलि आपद
जुइगु खः, उकिया अनुभव जुयाच्वने धुंकल । फले जक
जूसां मनूया निकटे च्वने दुगुलिं जिमित हर्ष जुल । जिमिसं
फले हे वनेगु स्वीकार याना । नितजागु छेँ फुसुपौलिं तोपुया
तःगु फः । वा वसां प्याइगु धन्दा मदु । बुढीचां सुखु छपाः

लायाबिल । कुबुया तयागु भोलि बेँ दिका नकिचिके न्यना-
 “जिमित नयेगु चिज छुं दइ ला ?” “नयेगु चिज थन छुं नं
 मटु” धया नकिजु छेँ दुहाँ वन । व खिचा, गुहिसिनं जिमित
 न्यायेथेँ याना ऊगु खः । आः वं जिमित छेँ मयात । जिमि
 संरक्षकथेँ जुया जिमिथायू नापं फेतुत । जिपिं नं फुस्लुगु प्वाः
 अथेँ तया संक च्वना । “सुनसान में सिगरेट् साथी” धागु
 हिन्दी उखानथेँ केवल चुरथ, व हे फुल मार्क चुरथ जक
 त्वनाच्वना । घौ निघौति जायेका कृपाहातं सिन्तामत,
 कृपाहातं लीदेमाँ निपाः ज्वना नकिजु प्याहाँ वल । “लिबाक
 वोपिं पाहाँतयेत जिमिसं छु नके फइ !” धाधां देमाँ निपाः
 जिमिगु न्होने तयाबिल । कँनि, मुस्या व गुण्डअचार ।
 “जिमित छुमाला काना, मिखा ?” धागु उखानथेँ जुल ।
 पिल्यागु भौंके व हे नं सात । पलख जायेका ततःगोगु
 कचौराय तया मही कथल कथल नं बीहल । जिमित जा
 लुँयात लसाँ ब्युगुति ग्यन । नयेनी धुंका नकिजुयात त्याः
 स्वयेगु अनुरोध याना । नकिचां ध्यबा कायेगु खँ मल्हाः ।
 “जिमिथायू छेँ वोपिं पाहाँतयेत दुथ्य फुथ्य कृसाः नकेगु
 जिमि छेँया चलन हे” धाल । नकिजुया व्यवहारं जित
 “फिलोमन आयन्द बासिस” या बाखँ लुमंकल । वयागु
 अतिथि सेवा खना जिपिं तच्चोतं खुशी जुया । जिमिसं
 वयात फुलमार्क चुरथ कृगू बत्ता बिया । वं इमिगु चलन
 अनुसार खवगु ल्हातं जवगु चुल्यायू थीका जवगु ल्हातं चुरथ
 फयाकया आदर पूर्वक छ्यने थीके भायू याना जेँ स्वथन ।
 जि स्वगत खँ ल्हाना धया, “जिके फिलोमन व बासिसया छेँ
 वोपिं परदेशीतयेकेथेँ दैवी शक्ति दुगु जूसा..... ।”

ग्वंगःयात पहाड़े च्वपिनि घण्टी (Alarm) दुगु घड़ी
 धासां ज्यू । कन्हेखुन नसँचा इले न्होखा हालेसात गामे
 च्वंपिं मिसातयेसं थःथःगु ज्या छुनाहल । गनं कुतिवागु सः
 वल । गनं घः क्यगु तायेदत । जिपिं बायू च्वनाथायू नं
 गृहणी नकिचां अग्नीगाले मिच्याकल । तगोगु सिभःयागु थले
 कंडो (कँनिचं, चि, लः इत्यादि दुगु म्येयात नकेगु) देखुत ।
 त्यासेचाह्न मिसा मचा कृहसिनं जिपिं दाना च्वनाथायू अंग-
 लिक्क लुखाया सीथे खनातःगु घटे कँनि क्यः वल । पलख
 जायेका पँयागु हुखायू बभाँत्वत्वं बुढाचा कृह नं प्याहाँ वल ।
 बभाँ त्वत्वं बुढाचां जिमिगु छेँ व लक्ष न्यन । अले नेपाःयागु
 हाल खबर न्यन । जिमिसं स्यूगु ताःगु खँ कनाबिया ।
 बुढाचां खेद प्रगट यात, “प्रजातन्त्र धाल, जिमित जा छु नं
 छु ! अड्डायू वंसा निगति खँ नं दुगुह्न, ध्यो ठेकी मदयेकं उ या

मव्यो, व नं इमिगु इले इमिगु इच्छानुसार । पद्मायतया नं व हे
 ताल । खाःखया गा लाइगु । साहुतयेथायू वंसा प्यंगः ब्याज
 खुगः ब्याज । व नं च्यान्हु भिन्हु च्यः ज्या मयायेकं दाँ
 पित मव्यू । मकासा ज्या तरे मजुल । कासा खसि ह्न नं ह्न
 ब्याज बिया नं साध्य मजू । मनु ह्न नं ह्न च्यः च्वना नं कृणं
 मुक्त जुइ मखुगु । च्वये सोसा बोढी के सोसा ब्याधा ।
 जिपिं बिचे च्वंपिं बखुंचात । सुख धइगु जिमित सपनाय
 जक सिबाय प्रत्यक्ष मटु ।” बुढाचिगु खँ न्यन्यं जिमिगु नुगः हे
 कैइयाँ मिनावल । किन्तु याये फुगु छुं मखु । आखः मसःगुलि
 थये दवाबे च्वनेमाःगु खः याकनं विद्या सेके माल धया फक
 समवेदना प्रकट याना । विस्तार विस्तारं पूर्वी आकाशे फिक्का
 टुल रंगया प्रकाश लुया वल । क्रमशः लँ नं खने दत ।
 बुढाचा व त्यासेचाह्न मिसा मचां इंचा व नाभ्लो ज्वन ।
 जिमिसं नं थःथःगु भोलि ह्निचा ज्वना ।

अनं प्रस्थान याना जिमिगु बायू नेवातयेगु गामे लात ।
 मूलँपुइ लागु थायू । अन निगू स्वंगू पसः नं दु । नयेगु चिज
 बिज नं इच्छानुसार प्राप्त जुल । भाषा मिले जूगुलि जिमित
 थःगु देशे थ्यंगुति ग्यन । उकीसं जिमित बायू ब्यूह्न मनु नं
 थःगु हे स्वजाति जूगुलि जिमित भन हे मजा ताल ।
 बेलियायू धुनेवं गृहपतिं बभाँ त्वंके हल । अले नेपायागु
 वर्तमान परिस्थितिया बिषये कृलफल जुल । जिपिं खँ ल्हाना
 च्वना । कृह्न मनु गृहपतियाथायू वया न्यन—“थन सप्ताह कंकेगु
 गुबले निसैँ जुल ?” गृहपतिं लिसः बिल, “आः वइगु एकादशी
 खुनुं निसैँ ।”

जात न्यनां गुभाजु धाल । एकादशी खुनुं निसैँ सप्ताह
 कंकेगु हँ ! क्या गजबगु खँ । थ्वयागु ल्हातं जा नं नये धुन ।
 थ्वयागु हुखायू बभाँ नं त्वने धुन । लाःसा थ्व गुभाजु हे
 मखु ला छुथेँ धका शंका जुल । ठीक थुजोगु बखते न्यादँति
 दुह्न मिभं मचा कृह्न योव्वा ! योव्वा ! धाधां वयागु मुले
 च्वंवल । जिमिसं न्यना—“थ्व बावु बरेछ्वी धुन ला,
 छपिनि ?” छेँ थुवालं धाल, “मधुंनि, किजाया कायूपिं नं दनि
 बरेछ्वी मानिपिं । सकलैँ नापं बरेछ्वी धका पिया च्वनागु ।
 थुगुसी बैशाक भाः लाइला ।” जिमिसं न्यना—“गन ले मी
 बरेछ्वीगु ?” गृहपतिं धाल—“धर्खा बहाले धयोतल बाः-
 पिसं । किजा बरेछ्वले छक वना वयागु गन गन !”

यर्खाबहाः नाँकासैँलि जिमि मन भतिचा याउंल ।
 अले गुभाजु जुया सप्ताह कंकेगु ज्या याये मज्यू । थ्व मीगु
 धर्मानुकूल मखु धका जिमि पासां बोधयात । जिमि पासा

नकःतिनि १७ दं दुह्न नवयुवक, वं थये धाये ज्यू, अथे धाये मज्यू धइगु छुं मस्यू । वयागु म्हुतु साप हे च्वापुकाहा । जित खँ थ्वकेथें याना वं धाल—“गाँ पाखाय् च्वंपि मन्तु । इमिसं थःगु धर्म नं मस्यू । कर्किगु धर्म नं मस्यू । उकिंजा गामो धाल इमित । नत्रसा धाइ ला इमित गामो धका ।”

जिमि खँ ल्हानाच्वना थाय् मेम्ह मन्तु छह्न नं दु । अन च्वंपिसं वयात लाहुरे धाइ । व लाहोरया नागरिक मखु । नेपामि हे खः । लाहोर, देहरादुन, गोर्खपुर इत्यादि थासे वनां विदेशी पल्टने जागीर नया वोह्न मन्तुयात पहाड़े च्वंपिनि लाहुरे धायेगु चलन दु । व मन्तु अथे हे विदेशी पल्टने जागीर नयावोह्न खः । उकिं वयात लाहुरे धाइगु । ख्वाःपाः हाकुस्य च्वं । नेता पोपोचि । ल्हाःतुति तःतःपु । खाखि रंगगु कट्टु कमिच, उकि-द्योने स्यँला रंगगु उनीया स्वीटर, तुती बुट लाकाँ, ल्हाते नाड़ी घड़ी, वं जिमि पासायात खया धाल—“छिकपिनि थःगु छ्यने किसि ब्वाँय् जूगु होस मद्दु । करपिनि छ्यने सि छह्न खन धका थथे न्यागः तुगः यायेगु ठीक मजू । छिकपिसं जक गुलि हे बौद्ध-धर्म पालन याना च्वंगु दु धका । वेकःयात थपायसकं अपमान यायेगु ! वेकलं जा पहाड़े वया पहाड़यापि नाप बुला जुया थःगु धर्मयात लोमंकल धायेका । किन्तु छिकपिं, ततःथंगु बौद्ध विहार, बुद्धचैत्य इत्यादि बुद्धया स्मारक दुथाय् च्वंपिं, छिकपिसं जक छु हे याना च्वंगु दु ? छिकपिनिगु गामो शब्द थःगु कुलधर्म तोतुम्हेसित संकेत यात । वेकलं सप्ताह कंके ल्यंगु छिकपिनिगु न्ह्योने तःथंगु अपराध जुल । थुजोगु विषय कया धालधाःसा वेकःयात जक मखु प्रायः नेपाःयापिं बौद्धधर्मी-तयेत गामो सिबाय मेगु छुं धाये लायक मजू । जि छह्न

पहाड़या बासिन्दा खः । जिं सिगापुर, मलाया, बर्मा, सिलोन, तथा जापान थ्यंकः चाहिला वये धुन । अन्य बौद्ध देशे च्वंपिसं गुलि बौद्ध-धर्मयात पालन यात, उलि नेपाःयापिं बौद्धधर्मीतयेसं मयाः । बौद्ध-धर्मे वर्णप्रथा (जातीपातीया चलन) मद्दु न त पुरोहितवादयात थाय् दु । न त मुर्तिपूजायागु छुं महत्व दु । थ्व खः, महान दार्शनिक धर्म । अले विश्व-धर्म नं । सदाचार सच्चरित्र, सद्भावना, सद्बिचारे जक बौद्ध-धर्मया संरक्षण जुइ । दुराचार तथा अमानवोचित व्यवहार बुद्ध-धर्मया घाटक खः । नेपाःयागु बौद्ध-धर्मे पुरोहितवादया जंगमता दु । अले संप्र-दायिक भावना नं कम मजू । हानं धर्मया नामे हिंसा नं थन जुयाच्वंगु दु । गुगुकि बौद्ध-धर्मयात बांलाक हे मत्वगु खः । थ्व गयजुया जूगु धका कारण माला स्वत धासा थ्वेकः गुरुजुं विधर्मीतयेगु संगते लाना थःगु धर्म लोमंकुगुथें नेपाःयापिं बौद्धमार्गीतयेसं नं परधर्मया वातावरणे भुलेजुया थःगु धर्मयात बुलुका हयाच्वंगु पत्ता लगे जुइ । उकिं छिकपिसं गामो धका करपिन्त तुच्छ याना दीमत्ये । छायाधाःसा गामोतयेसं गामो-यात गामो धायेगु छुं बांलागु खँ मखु । मनुखं मानवतायात यथार्थ रूपं म्हसीका हःलिस्य बौद्ध-धर्मया विकाश जुयावं वयाच्वन । नेपाले चलेजुया च्वंगु बुद्ध-धर्म हे भगवान बुद्ध प्रचारयाःगु धर्मया वास्तविक रूप खःसा छु थ्व विश्व-धर्म जुइ ला ? थ्व याउंक हे अनुमान याये फुगु खँ खः ।”

व लाहुरेयागु खे जिमिसं छुं लिसःबी मफुत । जिमि पासां नं ख्वाः जक ह्याउंक तया ननि वाये मक्काः । जित नं तसक्कं सुख मन्त । मन मनं थःपासायात जक बोबिया च्वना—“च्वपकाजुया म्वाःमद्दुगु खँ ल्हात, मोफते मक्काला पुस्य च्वंक ।”

संसार चक्र

—श्री महाप्रज्ञा

रागं द्वेषं व मोहं नरजन थन सो क्यंगु संसार चक्रे

चाःचाःह्रीका इतिमिति कनका तःगु चक्रैगु टक्रे ।

ख्वेका ह्रीका सदानं तल थन मनसं प्रेम मायां व क्यंका

नारी पुत्रादि चित्तं गुलि जक सुखथे मोह दृष्टिं व खंका ।

लोभी चित्तं व कुनेत्रं परधन खनका लोभ याना सनीगु

याई नाना प्रयोगं यतन युगति नं थःगु ह्हाते ध्यनीगु ।

रागं वा ह्रीं व क्रोधं तन मन धन नं याई हिंसादि कर्म

तृष्णा हिंसा व पापं नरक गमनया सो मस्यूगू व मर्म ।

त्यागीधाःपिं व हे नं मन वन धनसं नामतेगू हतासं

स्वामीते नं नास्ति लोके जनम मरणया त्राश धैगू मनेसं ।

सम्पादकीय

ग्राहकपिं लिसे

गुगु देशे अपो साक्षरताया प्रचार दइ, अपो विचार-शक्ति दुपिं जनसंख्या दइ, अपो श्रम हे आनन्द भाःपीपिं दइ; व हे देश सुखी जुइ, सम्पन्न जुइ, समृद्धि व सुदृढ नाप आकर्षक जुइ। साक्षरताया प्रचार ला प्रतिशत त्याखं भीगु देशे क्रमशः अपो दयावं वया च्वंगु दु, तर देशया नितिं सामयिकगु स्वच्छ शान्ति पूर्ण विचार शक्ति गय् बलाइ धका अबले धाये हे मालिगु—गबले उच्चकोटीय पत्र-पत्रिकाया प्रकाशन नं आर्थिक दुर्दशाया कारणं याना बन्द जुइ।

भी हे जनसंख्याति जनसंख्या दुगु भाषाया दैनिक-पत्रिका स्वंगू प्यंगू लाख हिहिं चू। मस्यु, भीगु 'समाज' आदि नेपाली दैनिक-पत्र व नेपाल भाषां पिहाँ वया च्वंगु "नेपाल भाषा पत्रिका" या गुलि ग्राहक दु! किन्तु गुलि तक नेपाल भाषाया पाक्षिक, मासिक, द्वेमासिक पत्रिकाया जिमिके ज्ञान दु, न्यासलं अपो ग्राहक संख्या गुगुं पत्रिकाया मदु। 'पासा' या प्रकाशन दिना च्वंगु व मेमेगु नेपाल भाषाया पत्रिका बांलाक प्रगति जुइ मफया च्वंगुया कारण नं थ्व हे सिबे मेगु छु जुइ फइ? अले नेपाल भाषा भाषीया साक्षरताया, प्रगति प्रेमया, साहित्य व भाषाया महत्व स्यूगुया प्रमाणया ग्यसु थुलिसिबे गुलि मानि?

जिमित थुगुसी 'धर्मोदय' या नेपालं ये व यलं जम्मां नीहिसिगु आः तकं थ्व १०७५ सालया ग्राहक चन्दा प्राप्त जूगु दु। अपायधंगु शहरे नीहिसिनं जक ग्राहक चन्दा बिल! उलि-मडि नेपाल भाषा भाषीत दुगु थासं 'धर्मोदय' यात चेतकामोह जक ग्राहक चन्दा रूपे प्राप्त जुल? उलिमडि साहु, महाजन, लेखक, देश सेवाया नारा, भाषोन्नतिया घोषणा जुइगु दुगु थासे नीहिसि ग्राहक? अहाहाहा! गुलि लज्जाजनक!! गुलि विचारनीय खँ? जिमिसं सत्या 'धर्मोदय' ये व यलया ग्राहक-पिं इनावं बीका तयागु दु। वेकःपिं फुकसिगु नाँ व ठिकाना थन जिमि न्होने दु। फुक नाँ ठिकाना बांलाक स्वये धका जिपिं थ्व निस्कर्षे थ्यकः वनागु दु—थुकी च्वंपिं मध्ये पत्रिका खुर्खुह कयाः पत्रिकाया ग्राहक चन्दा बी मखुथे च्वंपिं, देशया उन्नति व जातिया उत्थाने त्यवा मबीपिं, भाषोन्नति व मानव-सेवाया ज्याय सहायता मबीपिं हत्तं दःसा च्याह्य भिह्य दुसा धाये मफु! अले छायले आः तकं वेकःपिसं ग्राहक चन्दा बिया मदीनिगु?—थुकीया लिसले वेकःपिनिगु उपेक्षापन सिबाय छु

क्यने? आशा याना, थ्व पत्रिका थ्यनेवं खुनु न्हैप चायेका १०७५ साल व १०७६ सालया ग्राहक हापं बिया दीगु कृपा तइ।

थ्व लुमंका तया दिसं, गबले न्ह्यागुं पत्रिकाया ग्राहक संख्या न्यासः जुइ, प्यसः जुइ, स्वसः जुइ, निसः जुइ, सच्चि जुइ, अबले व पत्रिकां छु प्रगति याइ? पिहाँ वइगु हे नं गय्! 'धर्मोदय' छगू प्यानां बिया वा देँ स्वतका कं. र. ग्राहक चन्दा कया मद्याक पत्रिका पिकायेत किन्यासःति ग्राहकमाः। किन्यासः ग्राहक धाथे खः का धका कालेजया विद्यार्थीपिसं मती तल धाःसा, म्हीपसले छपसलं मती तल धाःसा, छिखा छेँ छिखा छेँ मती तल धाःसा मदइगु छाय? निद्रः नं याउंक दइ। तर गबले आर्थिक समस्या न्ह्यथना उखे छगू फलीम वयेव ब्लाक-मार्केट नं बालकोनि, फस्टक्लासया टिकट न्याये-गुली देशोन्नति खंकल धाःसा, आर्थिक दुर्दशा न्ह्यथना कलेविन मार्का सीपेट न्हि छगू पाकेट कुंयाना छवयेगुली भाषोन्नति भाःपिल धाःसा, आर्थिक दुर्दशा न्ह्यथना पिकनिके पाः नं पाः नोट ल्हापं बिया उडे याना जुइगुली हे सभ्यता व संस्कृतिया पुनरुद्धार खंसा थ्व सम्भव मदु खः। गबले हे सम्भव मदु। का, छु पत्रिका चले जुइ! गोन्हु चले जुइ धा। अले जातिया हास जुइ, भंभं स्वेस्वेतिना वनी, कन्हु परया, अँ, परया दास जुइ माली, अले नये नं मखना पुलि नं वान्याना च्वने माली।

'धर्मोदय' च्यादँ थ्व अंकं धनं। आः गुदे च्वनी। च्यादँया दुने छु गय जुल व बाखं खः। वथे हे नेपाल भाषाया मेमेगु पत्रिकाया दु-खँ नं लिपाया वइगु सदीया सन्तानं व्वनी। थ्वदँया निगू अंक छगू फर्मा रंगीन नं याना बिया। खः, थ्व दच्छियां निलाया छगू छगूगू अंक जक पिकाये माल। तर ग्राहक चन्दायागु खँया न्होने थ्यनेवं थ्व खँ साधारण हे जू वनी। अयनं आः वइगु च्यादँ क्यनीगु अंकं निसे लय् छगू छगूगू अंक पिकाये। उकिं गुपित थ्व अंक छवया हया च्वना वेकःपिसं १०७५ साल व न्हूदँया ग्राहक चन्दा थन छवया हया दीगु वा स्थानीय एजेन्टयात बुझे याना बीगु कृपा तइ दिसं। गुपिं १०७५ सालया ग्राहक खः वेकः-पिनिगु ग्राहक चन्दा नं थ्व कौला अंकं फुत। १०७६ सालया ग्राहक चन्दा बिया दिसं। गुपित हापां निसे ग्राहक जुया भाषा, साहित्य, धर्मया उन्नति व प्रगती त्यवा बिया च्वंपिं लुमंका दच्छि तकं 'धर्मोदय' बिया च्वनागु खः, वेकःपिसं थःत प्राप्त जुइ धंकूगु १०७५ सालया 'धर्मोदय' या व १०७६ सालया ग्राहक चन्दा बिया दिसं। यदि थ्व अंक थ्यनानं गुलि ग्राहकपिसं चन्दा बिया दीगु कृपा मतलधाःसा १०७६ सालया कङ्कला अंक निसे वेकःपित जिमिसं बी फइ मखु।

—*!०!*—

समाचार

लुम्बिनी । लुम्बिनी धर्मोदय समिति पाखें समाचार प्राप्त जूगु दु, नेपाल सरकारया पाखें काठमाण्डू वःपिं लुम्बिनी निर्माण कमिशनं लुम्बिनी ळगू भव्य बुद्धमन्दीर, रेस्ट हाउस व धर्मशाला दयेकेगु ज्या तुरन्त शुरु यायेत ओभरसियर श्री रत्नबहादुरयात लुम्बिनी तोता वंगु अनुसारं कमिशन लिहाँ वने धुंकेवं लुम्बिनी, मन्दीर आदिया ज्यायू जग म्हुइगु ज्या शुरु जुल ।

श्री ओभरसियर रत्नबहादुरं लुम्बिनीया प्राचिन स्थानया आसपासयागु जमीन मिले थाना उखें थुखें जमीन म्हुबले लुम्बिनी मन्दिरया दक्षिण पाखे पुलांगु धर्मशालाया न्होने भिनिगः चिचीमःगु चैत्यत लुल । उकी मध्ये ळगः चैत्ये चायागु कलश नं लुल । उकी हे अस्थिघातु नं लूगु दु । समाचारे क्वे धया तःगु दु, व हे थामं छगू बांलागु बुद्ध मूर्ति व बोधिसत्व मूर्ति नं लूगु दु । थुपिं वस्तुत लुम्बिनी धर्मोदय समितिया पाखें लुम्बिनी च्वना च्वंदा भिक्षु चुन्दं सुरक्षित याना तथा तःगु दु ।

नेपाल भाषा विराट साहित्य सम्मेलन

नेपाल भाषा समिति पाखें

काठमाण्डू । कौला थव, २, ३, ४ खुनु खन्हु यंकं येले नेपाल भाषा समिति पाखें विराट साहित्य सम्मेलन जुल । खन्हु यंकं येँ व ख्वपयापिं साहित्यिकपिसं भागकाःगु दु । कौला थव २ खुनु श्री महाकवि चित्तधरजुं सभापतित्व कया दिल । श्री धर्मादित्य धर्माचार्यजुं पाखें समितिया उद्घाटन जुल । सभायू आपालं साहित्यिक व लेखक-लेखिकापिसं रचना पाठ यात । लोक-गीत हाल । श्री हरिश्रेष्ठयागु 'संघर्ष' रूपक, 'न्यू यूथ सर्कल' या पाखें हानं श्री हेमलाल जोशीजुयागु 'नेपाल सम्बत्' नाटक 'नेपाल भाषा साहित्य मन्दिर' या पाखें क्यन ।

कौला थव ३ खुनुया सभायू सभापतिया आसने श्री सिद्धिचरणजु फेतुना दिल । थौं नं द्विगर्थे हे आपालं रचना पाठ व लोक-गीत हालेगु ज्या जुल । अनं लिपा श्री प्रेम-बहादुर कंसाकारजुयागु 'पश्चाताप' नाटक प्रदर्शन जुल ।

कौला थव ४ खुनुयागु सम्मेलनया सभापति श्री हेमलाल जोशीजु जुया दिल । सम्मेलने थौं नं आपालं रचना पाठ जुल । अले श्री हरिश्रेष्ठजुयागु रूपक 'थः थःगु ले' व 'न्यू युथ सर्कल' पाखें 'अन्तर प्रेरणा' धयागु नाटक क्यन । सभायू श्री साहु बेखारल धाख्वाजुं सम्मेलनया रचनायात पुरस्कार नं बीगु घोषणा यात । हानं बिलायतं आक्सफोर्ड यूनिवर्सिटी लोक-गीत अनुसन्धाने भाया च्वंदा प्रो. डा. बाकिजुं नं भाषण

बिया दिल । वेकलं धया दिल—'नेपालया लोक-गीते जन-ताया सांस्कृतिक जीवनया आध्यात्मिक व भौतिक पदार्थ बिलिबिलि जाया च्वंगु दु । थव लोक-गीत अनुसन्धान ज्या याना च्वंपि श्री धर्मराज थापा, श्री सत्यमोहन जोशी, श्री ठाकुरलाल मानन्धरयात जिगु धन्यवाद दु ।'

थुकथं खन्हु यंकं सभापति आदिपिनिगु भाषण व रचना-पाठ, लोक-गीत, प्याखनं खन्हुयां विराट साहित्य सम्मेलन तस्सकं महत्वपूर्ण नापं भूभ धाया वन । थुकिया योजना श्री रत्नध्वज जोशी व श्री पूर्ण 'पथिक' याना दीगु खः ।

[नेपाल भाषा पत्रिकाया आधारे]

धर्मोदय सभाया न्हू सदस्यपिं

१. श्री श्रीप्रसाद उपासक,	कालिम्पोंग ।
२. श्री पंचराज वज्राचार्य,	" ।
३. भिक्षु चुन्द,	लुम्बिनी ।
४. श्रीसाहु हर्षरत्न,	कान्तिपुर, नेपाल ।
५. श्रामणेर सुदर्शन,	कलकत्ता ।
६. भिक्षु प्रज्ञारश्मि,	ललितपुर, नेपाल ।
७. श्री गणेशलाल उपासक,	बलंबु, नेपाल ।
८. श्री भक्तबहादुर कसा,	कान्तिपुर, नेपाल ।
९. श्री चन्द्रवीर उपासक,	" ।
१०. श्रीमती तुल्सीमाया,	" ।
११. श्रीपद्मनारायण मानन्धर,	" ।
१२. श्रीमती तुयू अजि उपासिका,	ललितपुर, नेपाल ।
१३. श्री अनागारिका करुणा,	" ।
१४. श्री बेखारल उपासक,	कान्तिपुर, नेपाल ।
१५. सुश्री रत्नमाया उपासिका,	" ।
१६. श्री रत्नबहादुर विष्णुबहादुर,	" ।
१७. श्री चन्द्रकुमार वज्राचार्य,	" ।
१८. भिक्षु कुमार काश्यप,	" ।
१९. श्री न्हुशेबहादुर वज्राचार्य,	कान्तिपुर, नेपाल ।
२०. श्री भक्तिलाल श्रेष्ठ,	" ।
२१. श्री तिर्थनारायण मानन्धर ।	" ।

पत्रिकायात चन्दा

दिवंगत अबु श्री त्रिलोकवज्रजुया नामं महानन्दी अनागारिकां मोह तका—

दिवंगत अबु श्री रत्नमानया नामं शीलाचारी अनागारिकां मोह तका—

दिवंगत अबु श्री मानमुनिया नामं श्रीमती रत्नमणि मोह तका—

५)

५)

१०)

निवेदन

सकल नेपाल भाषा भाषीपिनि न्होने ध्व खं ह्याये दया जिमित आपालं हर्ष जुया च्वंगु दु, ध्व अंक 'धर्मोदय' या च्यादं पूर्ण जुल। आः गुदे च्वनी। हानं ध्व खं सुचित याये दया जिमित भं हर्ष जुया च्वंगु दु, ध्व गुदं क्यंगु दया स्वांयापुही विशेषांक भगवान बुद्धया २५,०० गू जयन्तीया उपलक्षे 'धर्मोदय' या अभूत पूर्व विशेषांक सचित्र नापं रंगीन याना उच्चकोटीय रचनां जायेका पिकायेगु जिमिगु ग्वसा दु। मेगु जिमिगु ग्वसा पोस्त आफिसे रजिस्टरी जुइव डाक व्यय आपाः कुवी म्वालेवं हे १२००/१३०० सः 'धर्मोदय' छापे याना फुक पुलांपि व न्हूपि ग्राहकपित हानं छको 'धर्मोदय' या ग्राहक जुइत आग्रह याना छवयेगु ज्या जुइ। विना म्हनिं द्विद्वि ग्राहकं पत्रिका पिकायेगु व प्रगति जुइगु सम्भव मदु। उकिं आशा याना, आः तं ग्राहक जुया च्वंपि ७५ सालया ग्राहक चन्दा बिया मदीनिपिनिसं ७५ साल व ध्व ७६ साल निदंयागु नं ग्राहक चन्दा बिया दीगु कृपा तइ।

एजेन्टया सम्बन्धे नं आः सवैतनिक व अवैतनिक निगू प्रकारया दयेकेगु निश्चय यानागु दु। कारण 'धर्मोदय' या निती फुकं सवैतनिक एजेन्ट यायेगु नं वर्तमानया गुलिं एजेन्टपित ज्यामछिथं च्वनीगु हानं आः दुपिं एजेन्टया सहायतां हे जक नं जिमि ग्राहक वढे यायेगु योजना सफल यायेगु असम्भव गुलिं थथे यायेगुलीं जिपिं बाध्य हे जुल। सवैतनिक एजेन्ट जुइगु इच्छा दुपिसं आवश्यक जानकारीया निती व्यवस्थापक 'धर्मोदय' नाप पत्र व्यवहार याना दिसं। सवैतनिक एजेन्टपित सैकडा १०% कमिशन दइ। इना वीगु स्मेतं भार कायेवं छम्ह ग्राहके ५० गः ध्यवा कमिशन प्राप्त जुइ।

थन आः तं सवैतनिक व अवैतनिक एजेन्टया नां छुटे मजूसं ध्व न्हू-दया ग्राहक चन्दा बीत ग्राहकपित सुविधाया निती गुलिं 'धर्मोदय' या सहायक शुभेच्छुकपिनिगु नां व ठिकाना बी। ग्राहक भाजु मयजुपिसं थ थ थासं सत्तीपित वा सुविधानुसार ग्राहक चन्दा क्वे नां बिया तथापि मध्ये न्ह्याम्हसित बिया दीसां ज्यू।

१. श्रीसाहु हर्षरत्न, असनटोल, धालासिको,	कान्तिपुर।	बुटवल, चैनपुर,
२. भिक्षु सुबोधानन्द, श्रीघः विहार, नघः टोल	"।	पोखरा, त्रिशुली
३. श्री सुन उपासक, टंगल टोल,	ललितपुर।	बजारया निती
४. श्री मोतिरत्न उपासक, श्रीसुमंगल विहार अथवा ज्याठा	"।	जिमित एजेन्टया
५. श्री वर्णवज्र वज्राचार्य, स्वधा टोल,	बनेपा।	आवश्यकता
६. श्री लालधन शाक्य, पूर्व ४ नं.	भोजपुर।	दु। एजेन्ट
७. भिक्षु चुन्द,	लुम्बिनी।	जुइगु इच्छा
८. सानुकाजी नीरकाजी, मखन टोल,	तानसेन।	दुपिसं
९. भिक्षु अनिरुद्ध, धर्मोदय विहार	कालिम्पोंग।	चवया
१०. नरेन्द्रनरसिंह शाक्य, रंगेली बजार,	सिक्रिम।	दिसं।
११. श्रीसाहु त्रिरत्न, धाकं झोकं,	ल्हासा।	व्यवस्थापक
१२. श्री हेमबहादुर शाक्य, टक्सार टोल,	भोजपुर।	'धर्मोदय'